శాంకరాద్వైత దర్శనమ్

దర్శకః

యల్లంరాజోపాహ్వయః శ్రీనివాసాహ్వయః, M.A.

శాంకరాద్వైత దర్శనమ్

దర్శకః

యల్లంరాజోపాధ్యాయః శ్రీనివాసాధ్యాయః, M.A.

లోచనమ్

శంకర భగవత్పాదానాం అద్వైత దర్శనస్య ఆదర్శ ప్రాయోయం గ్రంథః – అస్య రచనా ప్రణాళికా ఆచార్య స్యైవ – నమదీయా – భాషాపి తస్యైవ బాహుళ్యేన – ప్రస్థానత్రయ స్యోపరి యత్ప్రణీతం భాష్యమాచార్యేణ తత ఏవ వాక్యాని సముద్ధృ త్య మయా త్ర సంగృహీతాని – తథాపి భాష్యస్య తత్త న్మూల గ్రంథాను సారేణ ప్రణీతత్వాత్ ప్రకృత రచనా ప్రణాళికయా సర్వాత్మనా సంగచ్ఛతే ఇతి న శక్యతే వక్తుం – తత్ర తత్ర విషయావ బోధే ఛిద్రాణి అపరిహార్యాణి భవంత్యేవ – తేన జగద్గురో రద్వైత దర్శన మిద మిత్థ మితి అనుస్యూతతయా గ్రహీతుం ప్రయాసో భవతి తత్త్వ జిజ్ఞాసూనాం –

తస్మాత్ క్లేశ స్యాస్య నివారణార్థం మయా తత్ర తత్ర ఛిద్రాణి పూరయితు కామేన అంతరాంతరా స్వకీయాన్యపి వాక్యాని సంయోజితాని – సాహస మప్యేత త్సా ధక లోకస్య విషయ గ్రహణే క్లేశో మాభూదితి ఆచరితం – తదపి బహోః కాలా ద్భాష్య స్య అనుశీలన మత్యంత శ్రద్ధయా కుర్వాణేన

మయా ఆచార్య హృదయం సమ్య గవగత మేవేతి ధైర్య మ వలంబ్య కృత మితి విజ్ఞాపయే హ మభిజ్ఞేభ్యః - అద్వైత దర్శనే సిద్ధాంత స్సాధనం సిద్ధిరితి త్రయాణా మపి ఏకరూపత్వాత్ తత్సూచనాయ అధ్యాయ విభాగోపి నకృతో మయా - తస్మా దేకే నైవ పర్యాయేణ పఠతాం పాఠకానాం సర్వేప్యంశాః అవిలంబేన మనసి ఆవిర్భవంతి - అపిచ సర్వ స్యాపి గ్రంథస్య సంస్కృత భాషా మయత్వా దస్యాపి ఆంధ్ర భాషయా వివరణం కర్తు ముత్సహే యది శ్రవణం కర్తు ముత్సహంతే భవంతః -

విజయవాటికా

భాద్రపద శుద్ధ పౌర్ణమాసీ

జయనామ సంవత్సరః

ఇతి భవదీయః

శ్రీనివాస నామధేయః

శంకరాద్వైత దర్శనమ్

బ్రహ్మావగతిర్హి పురుషార్థః నిశ్శేష సంసార బీజా విద్యా ద్యనర్థ నిబర్హణాత్ - తత్పున ర్బ్రహ్మ ప్రసిద్ధ మప్రసిద్ధంవా స్యాత్ - అస్తి తావ ద్బ్రహ్మ నిత్య శుద్ధ బుద్ధ ముక్త స్వభావం సర్వజ్ఞం సర్వశక్తి సమన్వితం - బ్రహ్మ శబ్దస్య వ్యుత్పాద్యమానస్య నిత్య శుద్ధత్వాదయః అర్థాః ప్రతీయంతే - బృహతే ర్ధాతో రర్థానుగమాత్ - బృహత్వా ద్బృంహణ త్వా ద్బర్హణత్వాత్ బ్రహ్మ - తస్మాత్ బ్రహ్మ జిజ్ఞాసితవ్యం - జ్ఞాతు మిచ్ఛా జి జ్ఞాసా - జ్ఞానేన హి ప్రమాణేన అవగంతు మిష్టం బ్రహ్మ -

సర్వస్యా త్మత్వాచ్చ బ్రహ్మాస్తిత్వ ప్రసిద్ధిః - సర్వో హి ఆత్మనః అస్తిత్వం ప్రత్యేతి - న నాహ మస్మీతి - యదిహి నాత్మాస్తిత్వ ప్రసిద్ధిః స్యాత్ సర్వోలోకో నాహ మస్మీతి ప్రతీయాత్ - ఆత్మా చ బ్రహ్మ - అస్మత్ప్రత్యయ గోచరత్వాత్ - యది తర్హి లోకే బ్రహ్మ ఆత్మత్వేన ప్రసిద్ధ మస్తి తతో జ్ఞాత మేవేతి అజిజ్ఞాస్యత్వం పున రాపన్నం - న - త ద్విశేషం ప్రతి వి ప్రతిపత్తేః- దేహ మాత్రం చైతన్య విశిష్ట మాత్మేతి ప్రాకృతా జనా లోకాయతి కాశ్చ

ప్రతిపన్నాః - విజ్ఞాన మాత్రం క్షణిక మిత్యేకే - శూన్యమిత్యపరే - అస్తి దేహాది వ్యతి రిక్తః సంసారీ కర్తా భోక్తే త్యపరే - అస్తి తద్వ్య తిరిక్తః ఈశ్వర స్సర్వజ్ఞః సర్వశక్తి రితి కేచిత్ - ఏవం బహవోపి ప్రతిపన్నాః -

పరంతు సర్వస్య స్వరూప మాత్మా - అతః ఆత్మైవ సర్వం - తథాహి ఇదం సర్వం యదయ మాత్మేతి ప్రతిజ్ఞాతం - కథం పున స్సర్వమాత్మై వేతి గ్రహీతుం శక్యతే - చిన్మాత్రా నుగమా త్సర్వత్ర చిత్స్వరూ పతైవ - యత్స్వరూప వ్యతిరేకేణ అగ్రహణం యస్య తస్య తదాత్మత్వ మేవ లోకే దృష్టం - అత స్సర్వస్య స్వరూప మాత్మేతి ఆత్మైవ బ్రహ్మ - య త స్తదపి సర్వాత్మక మపరిచ్ఛిన్నం బ్రహ్మ - బ్రహ్మణ్యేవ ఆత్మ శబ్ద ప్రయోగా ద్వేదితు రాత్మైవ బ్రహ్మ - ఏషతే ఆత్మా తవ మమచ సర్వ భూతా నాం చేత్యపి అంతర్యామి బ్రాహ్మణోక్తే స్సర్వగతం బ్రహ్మైవాత్మా - ఆత్మాచ బ్రహ్మ - అయ మాత్మా బ్రహ్మేతి శ్రుతేః -

ఆత్మత్వా దాత్మనో నిరాకరణ శంకానుపపత్తిః - ఆత్మానామ స్వరూప మిత్యుక్తం - స్వరూపత్వా దేవ నహి ఆగంతుకః కస్యచిత్ - స్వయం సిద్ధత్వాత్ - నహి ఆత్మా ఆత్మనః ప్రమాణ మపేక్ష్య సిధ్యతి - తస్యహి ప్రత్యక్షాదీని ప్రమాణాని అప్రసిద్ధ ప్రమేయ సిద్ధయే ఉపాదీయంతే - ఆత్మాతు ప్రమాణాది వ్యవహారాశ్రయత్వాత్ ప్రాగేవ ప్రమాణాది వ్యవహారాత్ సిధ్యతి నచ ఈదృశస్య నిరాకరణం సంభవతి - ఆగంతుకం హి వస్తు నిరాక్రియతే న స్వరూపం - యఏవ హి నిరాకర్తా తదేవ తస్య స్వరూపం - నహి అగ్నే

రౌష్ణ్యం అగ్నినా నిరాక్రియతే - తథా అహమేవ ఇదానీం జానామి వర్తమానం వస్తు - అహమేవ అతీత మతీత తరంచ అజ్ఞాసిషం - అహమేవ అనాగత మనాగత తరంచ జ్ఞాస్యామీతి అతీతానాగత వర్తమానభావేన అన్యథా భవత్యపి జ్ఞాతవ్యే నజ్ఞాతు రన్యథా భావోఽస్తి - సర్వదా వర్తమాన స్వభావత్వాత్ -

తథా భస్మీ భవత్యపి దేహే నాత్మనః ఉచ్ఛేదో వర్తమాన స్వభావా దన్యథా స్వభావత్వంవా శక్యం సంభావయితుం - సర్వస్యాపి ఆత్మ చైతన్యా ద్వహిరేవ ఉపలభ్యమానత్వాత్ - ఏవ మప్రత్యాఖ్యేయ స్వభావ త్వాదేవ అకార్యత్వ మాత్మనః - కార్యత్వ మాకాశాదేః - నహి ఆకాశాదయః పదార్థాః ప్రమాణ నిరపేక్షాః స్వయం సిద్ధాః కేనచి దభ్యుపగమ్యంతే - ప్రమాణ ప్రవృత్త్య ప్రవృత్తి పూర్వకౌ సంభవా సంభవౌ న సంభవా సం భవపూర్వికే ప్రమాణ ప్రవృత్త్య ప్రవృత్తీ - యావత్కించి ద్వికార జాతం దృశ్యతే ఘట ఘటీ కోదంచ నాది వా కటక కుండల కేయూరాది వా సూచీ నారాచ నిస్త్రిం శాదివా తావా నేవ విభాగో లోకే లక్ష్యతే - నహ్యావి కృతం కించి త్కుత శ్చి ద్విభక్త ముపలభ్యతే - విభాగశ్చ ఆకాశస్య పృధివ్యాదిభ్యః అవగమ్యతే - తస్మా త్సోపి వికారో భవితు మర్హతి - ఏతేన దిక్కాల మనః పరమాణ్వా దీనాం కార్యత్వం వ్యాఖ్యాతమ్ -

ద్రవ్యస్యహి తత్త్వ మవిక్రియా - విక్రియాన తత్త్వం పరాపేక్షత్వాత్ - నహి కారకాపేక్షం వస్తున స్తత్త్వం - సతో విశేషః కారకాపేక్షః - విశేషశ్చ

విక్రియా - యద్ధి యస్య నాన్యాపేక్షం న తత్త త్త్వం - అన్యాభావే అభావాత్ - యేషాం పున రీశ్వరోన్యః ఆత్మనః కార్యంచ (జగత్) అన్యత్ తేషాం భయానివృత్తిః - భయస్య అన్యనిమిత్తత్వాత్ - న త్వయం విభాగః పరమార్థతో స్తి - యస్మా త్తయోః కార్య కారణయో రనన్యత్వ మవగమ్యతే - కార్యమా కాశాదికం బహు ప్రపంచం జగత్ - కారణం పరం బ్రహ్మ - తస్మాత్కారణాత్ వ్యతిరేకేణ అభావః కార్యస్య అవగమ్యతే - యది జగత్ యదీశ్వరః యదివా జీవః - సన్మాత్రంహి బ్రహ్మ సామాన్య లక్షణం - సద్విశేషాస్తు ఆకాశాదయః ఈశ్వరా దయశ్చ - విశేషా ఏవవికారాః - వికారా నతత్త్వ మిత్యుక్తం - అతోన తత్త్వం ఈశ్వరాదయః - కేవల మాభాసా ఏవతే ఆత్మ చైతన్యస్య - ఆత్మనో వ్యతిరేకేణ అనుప లభ్య మానత్వాత్ - స్వతశ్చ స్వాత్మలాభా సంభవాత్ -

బ్రహ్మతు సన్మాత్రం - న సద్విశేషః - యధా ఈశ్వరాదయః - అతస్త ఇవ ఆత్మానోత్పద్యతే - అసత్యతిశయే ప్రకృతి వికార భావానుపపత్తేః - నాపి సద్విశేషా ద్దృష్ట విపర్యయాత్ - సామాన్యాద్ధి విశేషా ఉత్పద్యమానా దృశ్యంతే మృదాదేరివ ఘటాదయః - నతువిశేషేభ్యః సామాన్యం - నాప్యసతో నిరాత్మకత్వాత్ - నచ వికారేభ్యో వికారోత్పత్తి దర్శనాత్ బ్రహ్మణోపి వికారిత్వం భవితు మర్హతి - మూల ప్రకృత్యనభ్యుపగమే అనవస్థా ప్రసంగాత్ - యామూల ప్రకృతి రభ్యుపగమ్యతే త దేవనో బ్రహ్మ యఏవ ఆత్మా -

అన పాయోపజన ధర్మకం చైతన్యమాత్మైవ నామరూపా ద్యుపాధి ధర్మైః ప్రత్యవ భాసతే (జీవ జగదీశ్వరాదిభిః) స్వరూప వ్యభిచారిషు పదార్థేషు చైతన్యస్య అవ్యభిచారాత్ - యథా యథా యోయః పదార్థో జ్ఞాయతే తథా తథా జ్ఞాయ మానత్వా దేవ తస్య తస్య చైతన్యస్య అవ్యభిచారిత్వమ్ - వస్తు తత్త్వం భవతి కించిత్ నజ్ఞాయతే ఇతి చానుప పన్నం - రూపంచ దృశ్యతే న చాస్తిమే చక్షురితి యథా - వ్యభిచరతి తు జ్ఞేయం - నజ్ఞానం వ్యభిచరతి కదాచిదపి జ్ఞేయం - జ్ఞేయా భావేపి జ్ఞేయాంతరే భావాత్ - నహి జ్ఞానే అసతి జ్ఞేయం నామ భవతి కస్యచిత్ -

జ్ఞానస్యాపి సుషుప్తే అభావాత్ వ్యభిచర తీతి చేత్ - న - జ్ఞేయావభాస కస్య జ్ఞానస్య ఆలోకవత్ జ్ఞేయాభి వ్యక్త్యర్థత్వాత్ - స్వప్యం గ్యాభావే ఆలోకా భావానుపపత్తివత్ అప్రతీతేషు వస్తుషు సుషుప్తే విజ్ఞానా భావానుపపత్తేః - నహి అంధకారే చక్షుషా రూపానుపలబ్ధౌ చక్షుషో వ్యభావః శక్యః కల్పయితుమ్ - కల్పయ త్యేవ ఇతి చేత్ - యేన తదభావం కల్పయేత్ తస్యాభావః కేన కల్ప్యతే ఇతి వక్తవ్యం - త దభావస్యాపి జ్ఞేయత్వాత్ జ్ఞానాభావే తదనుప పత్తేః - తదభావస్యాపి జ్ఞానాత్మ కత్వాత్ అభావత్వం వాఙ్మాత్ర మేవ -

జ్ఞానస్య ఏకత్వో పత్తేః - సర్వ దేశకాల పురుషా ద్యవస్థాసు ఏకమేవ జ్ఞానం నామరూపా ద్యనేకోపాధి భేదాత్ సవిత్రాది జలాది ప్రతి బింబవత్

అనేక ధా అవ భాపతే - సత ఏవ జ్ఞానస్య ద్వైత భేదేన జ్ఞేయ రూపేణ అన్యథా గృహ్యామాణత్వాత్ న అసత్త్వం కస్యచి త్కచిదితి బ్రూమః - యధా సతో న్య ద్వస్త్వం తరం పరికల్ప్య పున స్తస్యైవ ప్రాగుత్పత్తేః ప్రధ్వంసా చ్చోర్ధ్వం అసత్త్వం బ్రువతే తార్కికా న తధా అస్మాభిః కదాచి త్క్వచి దపి సతోన్య దభిధాన మభిధేయం వా వస్తు పరికల్ప్యతే - సదేవ తు సర్వ మభిధాన మభి ధీయతేచ య దన్య బుద్ధ్యా - యధా రజ్జు రేవ సర్ప బుద్ధ్యా సర్ప ఇత్య భిధీయతే లోకే తధా - అత ఏవ ఆరంభ పరిణామ వాదౌ పరాస్తౌ - సతో వ్యతిరేకేణ న కించి దారభ్యతే నచ సత్ కధంచి దన్యథా పరిణమతే ఇతి - పారిశేష్యేణ వివర్త వాద ఏవాభి మతో వేదాంతినాం - కోయం వివర్తోనామ - సామాన్య రూపం సదేవైకం తత్త ద్విశేషాకారేణ అవభాసతే ఇతి య త్సఏవ వివర్తః -

నను యథా మృద్వస్తు ఏవం పిండ ఘటాద్యపి - తద్వ త్సద్బుద్ధే రన్యబుద్ధి విషయత్వా త్కార్యస్య (ఘటాదేః) సతోన్య ద్వస్త్వం తరం స్యాత్ కార్య జాతం - న - పిండ ఘటాదీనా మితరేతర వ్యభిచారేపి మృత్త్వావ్య భిచారాత్ - యద్యపి ఘటః పిండం వ్యభిచరతి పిండశ్చ ఘటం - తథాపి పిండ ఘటౌ మృత్త్వం న వ్యభిచరతః - తస్మాత్ మృణ్మాత్రం పిండ ఘటౌ - యధా మృదాది సంస్థాన మాత్రం ఘటాదయః ఏవం సత్సం స్థాన మాత్రం ఇదం సర్వం - సదేవ సంస్థా నాంతరేణ అవతిష్ఠతే - యధా సర్పః కుండలీ భవతి యధాచ మృత్ చూర్ణ పిండ ఘట కపాలాది ప్రభేదైః -

నను నిరవయవం సత్ - నిరవయవస్య సతః కథం వికార సంస్థాన ముప పద్యతే - నైషదోషః - రజ్జ్వాద్యవ యవేభ్యః సర్పాది సంస్థాన వత్ బుద్ధి పరికల్పితేభ్యః సదవయ వేభ్యః వికార సంస్థానోపపత్తేః - నామైవ కేవలం - న వికారో నామ వస్త్వస్తి - సతఏవ ఇదం శబ్ద బుద్ధి విషయతయా అవస్థానాత్ - సదితి న కేవల మస్తితా - అస్తితా మాత్రం చే ద చేతనం స్యాత్ - కింతు ఈక్షితృత్వ శ్రవణాత్ చైతన్యాత్మకం - చైతన్య మధవాజ్ఞాన మేవ ప్రమాణం సర్వస్యాపి జ్ఞేయ పదార్థస్య - అప్రమాణస్య కస్యాపి అసిద్ధేః - అతశ్చిదాత్మక త్వాత్సతో వికార శక్తి యోగః ఉపపద్యతే - వికారాస్తు నామరూపాదయః - తేన సతా చిదాత్మకేన అప్రవిభక్త దేశకాలాః తత్ప్రత్యాఖ్యానే న సంత్యేవ - తత్తు తేషాం స్వరూపత్వా త్తదభావేపి స్వతో భవత్యేవేతి వేదితవ్యమ్ - అతఏవ మృద్వివేక దర్శినాం ఘటాది శబ్ద బుద్ధీ యథా నివర్తేతే తద్వత్ సద్వివేక దర్శినాం అన్య వికార శబ్ద బుద్ధీ నివర్తేతే-

నను కిమత్ర బుద్ధి శబ్ద కల్పన యా క్రియతే - ప్రాగ్రూప త్రయ వివేక కరణా దగ్ని రేవ ఆసీత్ - త దగ్నే రగ్నిత్వం రోహితాది రూప వివేక కరణా దపాగా దితి యుక్తం - యథా తంత్వపకర్షణే పటాభావః - నైవం - బుద్ధి శబ్ద మాత్ర మేవహి అగ్నిః - వాచారంభణ మాత్ర త్వా ద్వికార సంస్థానస్య - అతః అగ్ని బుద్ధిరపి మృషైవ - తథా చ నామ రూపాది సదాత్మనైవ సత్యం వికార జాతం - స్వతస్తు అనృత మేవ - తథా జీవోపి -

కోసౌ జీవః - ఈశ్వరోపి మృషైవ - యక్షాను రూపోబలి రితి న్యాయః - సదాత్మనా సర్వవ్యవహారాణాం సర్వవికారాణాం చ సత్యత్వం - సతో న్యత్వేచ అనృతత్వమేవేతి సిద్ధాంతః - అనేన జీవ జగదీశ్వరాణాం త్రయాణా మపి సచ్చి ద్రూపేణైవ సత్యత్వం తతో వ్యతిరేకేణ అనృతత్వమేవేతి వివేకతః అవగంతవ్యమ్ -

ఏవం సచ్చిల్లక్షణ ఏవ ఆత్మా నామ - ద్వయో స్సచ్చితో రవి నాభావాత్ - చిదస్య స్వరూపం - సదితి తస్యైవ స్థితి స్సర్వ వ్యాపినీ - సర్వమితి యదుచ్యతే తదా త్మనో విభూతి రేవ - ఆత్మై వ తు సర్వం - యస్మా దాత్మనో జాయతే ఆత్మన్యేవ లీ యతే ఆత్మ మయంచ స్థితికాలే - ఆత్మ వ్యతిరేకేణ అగ్రహణాత్ - యథా దుందుభి శబ్దః - శబ్ద సామాన్య గ్రహణేన తద్గతా విశేష శబ్దా గృహీతా భవంతి - న తతో నిర్భిద్య గ్రహీతుం శక్యంతే విశేష రూపేణ అభావాత్ తేషాం - తథా ప్రజ్ఞాన వ్యతిరేకేణ న కశ్చి ద్వస్తు విశేషో గృహ్యతే - తస్మాత్ప్ర జ్ఞాన నిర్విశేషా ఏవతే - ఏవం సర్వం నామరూపాదికం ఆత్మ నా అవినాభూ త మితి ఆత్మైవ సర్వం -

నన్వ నేకాత్మకం బ్రహ్మ - యథా వృక్షో నేక శాఖః ఏవ మనేక శక్తి యుక్తం బ్రహ్మ - అతః ఏకత్వం నానాత్వం చ ఉభయ మపి సత్యమేవ - యథా వృక్ష ఇతి ఏకత్వం - శాఖా ఇతిచ నానాత్వం - యథా చ సముద్రాత్మనా ఏకత్వం ఫేన తరంగా ద్యాత్మనా నానాత్వం - ఏవంచ

అత్రో చ్యతే - నైషదోషః - సర్వ వ్యవహారాణా మేవ ప్రాగ్బ్రహ్మాత్మతా విజ్ఞానాత్ సత్యత్వోప పత్తేః - స్వప్న వ్యవహారస్యేవ ప్రాక్ప్ర బోధాత్ - యావ న్న సత్యాత్మై కత్వ ప్రతిపత్తిః తావ త్ప్రమాణ ప్రమేయ ఫల లక్షణేషు వికారేషు అనృతత్వ బుద్ధి ర్న కస్య చిత్ ఉత్పద్యతే - వికారా నేన తు అహం మమ ఇత్య విద్యయా ఆత్మాత్మీయేన భావేన సర్వో జంతుః ప్రతిపద్యతే స్వాభావికీం బ్రహ్మా త్మతాం హిత్వా - తస్మా త్ప్రాగ్బ్రహ్మా త్మతా ప్రబోధా దుపపన్న స్సర్వో లౌకికో వైదికశ్చ వ్యవహారః - యధా సుప్తస్య ప్రాకృత స్య జవస్య స్వప్నే ఉచ్చా వచాన్ భావాన్ పశ్యతో నిశ్చిత మేవ ప్రత్యక్షాభి మతం విజ్ఞానం భవతి ప్రాక్ప్ర బోధాత్ నచ ప్రత్యక్షా భాసాభిప్రాయః తత్కాలే భవతి - తద్వత్ -

అపిచ అంత్య మిదం ప్రమాణ మాత్మైకత్వ ప్రతి పాదకం - నాతః పరం కించి దాకాంక్ష్య మస్తి - సతి హి అన్యస్మి న్న వశిష్య మాణే అర్థే ఆకాంక్షా స్యాత్ - నతు ఆత్మైకత్వ వ్యతిరేకేణ అవశిష్యమాణః అన్యో ర్థోస్తి య ఆకాంక్ష్యేత - తస్మా దంత్యేన ప్రమాణేన ప్రతిపాదితే ఆత్మైకత్వే సమస్తస్య ప్రాచీనస్య భేద వ్యవహారస్య బాధితత్వాత్ న అనేకాత్మక బ్రహ్మకల్పనావకాశః -

సర్వజ్ఞ స్య ఈశ్వ రస్య ఆత్మ భూతే ఇవ అవిద్యా కల్పితే నామరూపే తత్త్వాన్యత్వాభ్యా మ నిర్వచనీయే సంసార ప్రపంచ బీజ భూతే సర్వజ్ఞస్య ఈశ్వరస్య మాయా శక్తిః ప్రకృతి రితి చ శ్రుతి స్మృత్యో రభిల ష్యేతే - ఏవ

మ విద్యాకృత నామరూపో పాధ్యనురోధీ ఈశ్వరః భవతి వ్యోమేవ ఘట కర కా ద్యుపాధ్యను రోధి - సచ స్వాత్మ భూతానేవ ఘటాకాశ స్థానీయాన్ అవిద్యా ప్రత్యుప స్థాపిత నామ రూపకృత కార్యకరణ సంఘాతాను రోధినో జీవాఖ్యాన్ విజ్ఞానాత్మనః ప్రతీష్టే వ్యవహార విషయే - తదేవ మ విద్యాత్మ కోపాధి పరిచ్ఛేదాపేక్ష మేవ ఈశ్వరస్య ఈశ్వరత్వం సర్వజ్ఞత్వం సర్వశక్తిత్వం చ - న పరమార్థతో విద్యయా అపాస్త సర్వోపాధి స్వరూపే ఆత్మని ఈశి త్రీశితవ్య సర్వజ్ఞాత్వాది వ్యవహార ఉపపద్యతే -

తస్యా శ్చ అవిద్యాయాః కిం స్వాభావికత్వం - ఆ హోస్వి దాగం తు కత్వం - యదిచ ఆగంతు కత్వం తతో విమోక్షః ఉపపద్యతే - తస్యాశ్చ ఆగంతుకత్వే కా ఉపపత్తిః - కథం వా నాత్మ ధర్మః అవిద్యా - అవిద్యా న ఆత్మనః స్వాభావికో ధర్మః - యస్మా ద్విద్యాయాం ఉత్కృష్యమాణా యాం స్వయ మపచీయ మానా సతీ కాష్ఠాం గతాయాం విద్యాయాం పరినిష్ఠితే చ సర్వాత్మ భావే సర్వాత్మనా నివర్తతే - రజ్జ్వామివ సర్పజ్ఞానం రజ్జు నిశ్చయే - తస్మాన్న ఆత్మ ధర్మః అవిద్యా - నహి స్వాభావికస్య ఉచ్ఛిత్తిః కదాచి దపి ఉపపద్యతే - సవితు రివ ఔష్ణ్య ప్రకాశయోః - ఇద మవిద్యా యా స్సతత్త్వ ముక్తం భవతి - సర్వాత్మకం సంత మసర్వాత్మ త్వేన గ్రాహయతి- ఆత్మన అన్య ద్వస్తుం తర మ విద్య మానం ప్రత్యుపస్థాపయతి - ఆత్మాన మ సర్వ మాపా దయతి - తత స్తద్విషయః కామో భవతి -

యతో భిద్యతే కామతః క్రియా ముపాదత్తే – తతః ఫలం – ఇద దవిద్యాయా, స్వతత్త్వం సహకార్యేణ –

అవిద్యా వత్త్వా త్సంసారిత్వ మాత్మన ఇతిచే న్న – అవిద్యా యా స్తామ సత్వాత్ – తామసోహి ప్రత్యయః ఆవరణాత్మకత్వా దవిద్యా – విపరీత గ్రాహకః సంశయో పస్థాపకోవా అగ్రహణాత్మకోవా – వివేక ప్రకాశ భావే తద భావాత్ – తామసేచ ఆవరణా త్మకే తిమిరాది దోషేసతి అగ్రహణాదే రవిద్యాత్రయ స్యోపలబ్ధేః –

ఏవం తర్హి జ్ఞాతృధర్మః అవిద్యా – న – కరణే చక్షుషి తైమిరికత్వాది దోషో పలబ్ధేః – చక్షుషః సంస్కారేణ తిమిరే అపనీతే గ్రహీతు ర దర్శనాత్ – న గ్రహీతు ర్ధర్మో యథా తథా సర్వత్రైవ అగ్రహణ విపరీత సంశయ ప్రత్యయా స్తన్నిమిత్తాః కరణస్యైవ కస్యచిత్ (మనసః) భవితు మర్హంతి నజ్ఞాతు రాత్మనః – సంవేద్యత్వాచ్చ తేషాం – సంవేద్యత్వాదేవ స్వాత్మ వ్యతిరిక్త సంవేద్యత్వం –

తర్హి అవిద్యాయా అనర్థ హేతుత్వాత్ పరిహర్త వ్యా స్యాత్ – యస్య దృశ్యతే – సతాం పరిహరిష్యతి కింతవ తయా – న ను మమైవ అవిద్యా – జానాసి తర్హి అవిద్యాం తద్వంతంచ ఆత్మానం – జానామి నతు ప్రత్యక్షేణ – అనుమానేన చే జ్జానాసి కథం సంబంధ గ్రహణం – నహి తవ జ్ఞాతుః జ్ఞేయ భూతయా అవిద్యయా తత్కాలే సంబంధో గ్రహీతుం శక్యతే –

అవిద్యాయా విషయ త్వేనైవ జ్ఞాతు రుపయుక్తత్వాత్ – యది జ్ఞాత్రాపి జ్ఞేయ సంబంధో జ్ఞాయతే అన్యః జ్ఞాతా కల్ప్యః స్యాత్ – తస్యా ప్యన్యః తస్యా ప్యన్యః – ఇతి అనవస్థా అపరిహార్యా – యదిపున ర విద్యా జ్ఞేయా అన్యద్వాజ్ఞేయం జ్ఞేయ మేవ – తథా జ్ఞాతాపి జ్ఞాతైవ – న జ్ఞేయం భవతి–

తస్మా దవిద్యా మాత్రం సంసారః – న ఆత్మనః కేవలస్య అవిద్యా తత్కార్యం చ – కిం నామ తత్కార్య మవిద్యాయాః – ఆత్మానాత్మనోరిత రేతరాధ్యాసః – తమేతం అధ్యాసం పుర స్కృత్య సర్వే ప్రమాణ ప్రమేయ వ్యవహారా లౌకికా వైదికాశ్చ ప్రవృత్తాః – సర్వాణి చ శాస్త్రాణి విధి ప్రతిషేధ మోక్షపరాణి –

కథం పున ర విద్యావ ద్విషయాణి ప్రత్యక్షా దీని ప్రమాణాని శాస్త్రాణి చేతి – ఉచ్యతే – దేహేంద్రియా దిషు అహం మమాభి మాన రహితస్య ప్రమాతృత్వా నుపపత్తౌ ప్రమాణ ప్రవృత్త్యనుప పత్తేః – నహి ఇంద్రియా ణ్యనుపాదాయ ప్రత్యక్షాది వ్యవహార స్సంభవతి – నచ అధిష్ఠాన మంతరేణ ఇంద్రియాణాం వ్యవహార స్సంభవతి – నచ అనధ్యస్త ఆత్మ భావేన దేహేన కశ్చి ద్వ్యాప్రియతే – నచ ఏతస్మిన్ సర్వస్మి న్నసతి అసంగస్య ఆత్మనః ప్రమాతృత్వ ముప పద్యతే – నచ ప్రమాతృత్వ మంతరేణ ప్రమాణ ప్రవృత్తి రస్తి – తస్మా దవిద్యావ ద్విషయాణ్యేవ ప్రత్యక్షా దీని ప్రమాణాని శాస్త్రాణిచ–

పశ్వాదిభిశ్చ అవిశేషాత్ - యధాహి పశ్వాదయః శబ్దాదిభిః శ్రోత్రాదీనాం సంబంధే సతి శబ్దాది విజ్ఞానే ప్రతికూలే జాతే తతో నివర్తంతే - అనుకూలేచ ప్రవర్తంతే - యధా దండో ద్యతకరం పురుష మభిముఖ ముపలభ్య మాం హంతు మయ మిచ్ఛతీతి పలాయితు మారభంతే - హరిత తృణ పూర్ణ పాణి ముపలభ్య తం ప్రత్యభిముఖీ భవంతి - ఏవం పురుషా అపి వ్యుత్పన్న చిత్తాః క్రూర దృష్టీ నాక్రోశతః ఖడ్గోద్యతకరాన్ బలవతః ఉపలభ్య తతో నివర్తంతే - తద్విపరీతాన్ ప్రతి ప్రవర్తంతే - అతః సమానః పశ్వాదిభిః పురుషాణాం ప్రమాణ ప్రమేయ వ్యవహారః - పశ్వాదీనాంచ ప్రసిద్ధః అవివేక పురస్సరః ప్రత్యక్షాది వ్యవహారః - తత్సా మాన్య దర్శనా ద్వ్యుత్పత్తి మతా మపి పురుషాణాం ప్రత్యక్షాది వ్యవహారః తత్కాల స్సమాన ఇతి నిశ్చీయతే -

శాస్త్రీయే తు వ్యవహారే యద్యపి బుద్ధి పూర్వకారీ నావిదిత్వా ఆత్మనః పరలోక సంబంధ మధి క్రియతే తధాపిన వేదాంత వేద్య మశనాయా ద్యతీతం అపేత బ్రహ్మ క్షత్రాది భేదం అసంసారి ఆత్మతత్త్వ మధికారే అపేక్ష్యతే - అనుపయోగా దధికార విరోధాచ్చ - ప్రాక్చ తథాభూతాత్మ విజ్ఞానాత్ ప్రవర్తమానం శాస్త్రం అవిద్యావ ద్విషయత్వం నాతి వర్తతే - తధాహి - 'బ్రాహ్మణో యజేత' ఇత్యాదీని శాస్త్రాణి ఆత్మని వర్ణా శ్రమ వయోవస్థాది విశేషా ధ్యాస మాశ్రిత్య ప్రవర్తంతే -

అధ్యాసో నామ అతస్మిన్ తద్బుద్ధి రి త్యవోచామ – తద్యధా – పుత్ర మిత్ర కళత్రా దిషు వికలేషు సకలేషు వా అహ మేవ వికల స్సకలో వేతి బాహ్య ధర్మా నాత్మని అధ్యస్యతి – తథా దేహ ధర్మాన్ – స్థూలోహం కృశోహం గౌరోహం – తిష్ఠామి గచ్ఛామి లంఘయామి చేతి – తథా ఇంద్రియ ధర్మాన్ మూకః కాణః క్లీబో బధిరః అంధోహ మితి – తథా అంతః కరణ ధర్మాన్ కామ సంకల్ప విచికిత్సా ధ్యవసాయాదీన్ – ఏవం అహం ప్రత్యయివం అశేష స్వప్రచార సాక్షిణి ప్రత్యగాత్మని అధ్యస్య తంచ ప్రత్యగా త్మానం సర్వసాక్షిణం త ద్వి పర్యయేణ అంతః కరణాదిషు అధ్యస్యతి – ఏవ మయ మనాది రనంతః నైసర్గికః అధ్యాసః మిధ్యాప్ర త్యయరూపః కర్తృత్వ భోక్తృత్వ ప్రవర్తకః సర్వలోక ప్రత్యక్షః –

ఏషైవ అవిద్యా నామ అన్యోన్యా ధ్యాస రూపా సంసారా నర్థ హేతుః – యా నవిద్యతే వస్తుతః సా అవిద్యా – స్వయ మభావ భూతా సతీ భావ భూతాం విద్యా మాస్పదీ కృత్య ప్రతీయతే – యావన్న విద్యా ఉదేతి తా వదియ మస ద్భూతాపి స తీవ ఉపలక్ష్యతే – ఛాయేవ ప్రకాశస్యా భావే – తస్మా దస్యా అనర్థ హేతోః ప్రహాణాయ విద్యైవ అధిగంత వ్యా సాధకైః – కీదృశీ సావిద్యా – ఆత్మైకత్వ ప్రతిపత్తి రేవ విద్యా – ఆత్మ జ్ఞానస్యతు కేవలస్య నిఃశ్రేయ న హేతుత్వం భేద ప్రత్యయ నివర్తక త్వేన కైవల్య ఫలావ సాయిత్వాత్ – క్రియాకారక ఫల భేద బుద్ధిః అవిద్యయా ఆత్మని నిత్య

ప్రవృత్తా - మమ కర్మ అహం కర్తా అముష్మై ఫలాయ ఇదం కర్మ కరిష్యామీతి - ఇయ మవిద్యా అనాది కాల ప్రవృత్తా - అస్యా అవిద్యాయా నివర్తకం అయ మహమస్మి కేవలః - న మత్తో న్యోస్తి కశ్చి 'దిత్యేవం రూపం ఆత్మైకత్వ విషయం జ్ఞాన ముత్పద్యమానం - కర్మ ప్రవృత్తి హేతు భూతాయాః భేద బుద్ధేః నివర్త కత్వాత్ -

అకార్యత్వాచ్చ నిః శ్రేయ సస్య కర్మ సాధనత్వాను పపత్తిః - నహి నిత్యం వస్తు కర్మణా క్రియతే - యస్య తు ఉత్పాద్యో మోక్షః తస్య మానసం వాచికం కాయికం వా కార్య మపేక్ష్యత ఇతి యుక్తం - తథా వికార్యత్వే చ - తయోః పక్షయోః మోక్షస్య ధ్రువ మ నిత్యత్వం - నహి దధ్యాది వికార్యం ఉత్పాద్యం వా ఘటాది నిత్యం దృష్టం లోకే - నచ అప్య త్వేనాపి కార్యాపేక్షా - స్వాత్మ స్వరూపత్వేసతి అనాప్యత్వాత్ - స్వరూప వ్యతిరిక్తత్వేపి బ్రహ్మణో నా ప్యత్వం - సర్వ గతత్వేన నిత్యాప్త స్వరూపత్వా త్సర్వేణ బ్రహ్మణః ఆకాశస్యేవ - నాపి సంస్కార్యో మోక్షః యేన వ్యాపార మపేక్షేత-

సంస్కారో హి నామ సంస్కార్యస్య గుణాధానేన వా స్యా ద్దోషాపనయ నేన వా - న తావ ద్గుణా ధానేన సంభవతి - అనాధేయాతిశయ బ్రహ్మస్వరూపత్వాత్ మోక్షస్య - స్వాత్మ ధర్మ ఏవ సన్ తిరోభూతో మోక్షః క్రియయా ఆత్మ ని సంస్క్రియ మాణే అభివ్యజ్యతే యధా ఆదర్శే నిఘర్షణ క్రియయా సంస్క్రియ మాణే భాస్వరత్వం ధర్మః ఇతిచేత్ - న - క్రియా

్రశయ త్వానుప పత్తే రాత్మనః - యదాశ్రయా క్రియా త మ వికుర్వతీ నైవాత్మానం లభతే - యద్యాత్మా క్రియయా విక్రియేత అనిత్యత్వ మాత్మనః ప్రసజ్యేత - అవికార్యోయ ముచ్యతే ఇతి చైవ మాదీని వాక్యాని బాధ్యేరన్ - తచ్చ అనిష్టం - తస్మా న్న స్వాశ్రయా క్రియా ఆత్మనః సంభవతి - అన్యా శ్రయాయాస్తు - క్రియాయా అవిష యత్వా న్న తయా ఆత్మా సంస్క్రియతే -

నను దేహాశ్రయయా స్నానాచమన యజ్ఞోపవీత ధారణాది క్రియయా దేహీ సంస్క్రియ మాణో దృష్టః - న - దేహాది సంహత స్యైవ అవిద్యా గృహీ తస్య ఆత్మనః సంస్క్రియ మాణత్వాత్ - ప్రత్యక్షం హి స్నానాచమనాదేః దేహ సమవాయిత్వం - తయా దేహా శ్రయయా తత్సంహ త ఏవ కశ్చి దవిద్యయా ఆత్మత్వే న పరి గృహీతః సంస్క్రియతే ఇతియుక్తం - యధా దేహాశ్రయ చికిత్సా నిమిత్తేన ధాతు సామ్యేన తత్సంహ తస్య త దభి మానినః ఆరోగ్య ఫలం అహ మరోగ ఇతి యత్ర బుద్ధి రుత్పద్యతే - ఏవం స్నానాచమన యజ్ఞోపవీతా దినా అహం శుద్ధ స్సంస్కృత ఇతి యత్ర బుద్ధి రుత్పద్యతే స సంస్క్రియతే - సచ దేహేన సంహత ఏవ - తేనైవ హి అహంకర్త్రా అహం ప్రత్యయ విషయేణ ప్రత్యయినా సర్వాః క్రియా నిర్వర్త్యంతే - త త్ఫలంచ సఏవ అశ్నాతి తయో రన్యః స్వా ద్వత్తి అనశ్న న్నన్యో భిచాకశీతి ఇతి మంత్ర వర్ణాత్ - 'ఆత్మేంద్రియ మనోయుక్తో భోక్తే త్యాహు ర్మనీషిణ ఇతిచ -

తథా ఏకో దేవ స్సర్వభూతేషు గూఢః సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాంత రాత్మా – కర్మాధ్యక్షః సర్వ భూతాధి వాసః సాక్షీ చేతా కేవలో నిర్గుణశ్చ ఇతి – స పర్యగా చ్ఛుక్ర మకాయ మవ్రణం – అస్నా విరం శుద్ధ మపాప విద్ధం ఇతి చ 'ఏతౌ మం త్రవర్ణౌ అనాధేయాతిశయితాం – నిత్య శుద్ధతాం చ బ్రహ్మణో దర్శయతః – బ్రహ్మ భావశ్చ మోక్షః – తస్మా న్న సంస్కార్యో మోక్షః – అతో న్యత్ మోక్షం ప్రతి క్రియాను ప్రవేశ ద్వారం న శక్యం కేన చి ద్దర్శయితుం – తస్మాత్ జ్ఞాన మేకం ముక్త్వా క్రియాయా గంధ మాత్ర స్యాపి అనుప్రవేశః ఇహ నోపపద్యతే –

మాస్తు కర్మ మోక్ష సాధనం – ఉపాసనా కుతోన భవేత్ – సాపి నభవతి – ఉపాసనా దేవతోపాసనా వాస్యాత్ సగుణ బ్రహ్మో పాసనా వాస్యాత్ – ఉభయ థాపి న ఉపపద్యతే భేద దృష్టే రనపోది తత్వాత్ – దేవతా స్తావ దింద్రవ రుణాద్యా నామ రూపాత్మ కత్వా త్పరిచ్ఛిన్నా బ్రహ్మణ ఏవ పరిచ్ఛిన్న స్య శక్తి శకలాః విశేషరూపాః – తాశ్చ అయ ముపాసకః స్వాత్మనః అన్యా ఏవ మవ్య మానః ఉపాస్తే తత్త త్కామ్యార్థ సిద్ధయే న మోక్ష ఫలప్రాప్తయే – సోయ ముపాసకః అబ్రహ్మవిత్ – అన్యా మాత్మనో వ్యతిరిక్తాం యాం కాంచి ద్దేవతాం ఉపాస్తే స్తుతి నమస్కార యాగ బల్యుపహార ప్రణిధాన ధ్యానాదినా ఉప ఆస్తే తస్యా గుణ భావ ముపగమ్య ఆస్తే – అన్యోసౌ అనాత్మా మత్తః పృథక్ అన్యోహ మస్మి అధికృతః – మయా అస్మై ఋణివత్ ప్రతికర్తవ్యం – ఇత్యేవం ప్రత్యయ స్సన్నుపాస్తే –

నస ఇద్ధం ప్రత్యయః వేద – విజానాతి తత్త్వం – న స కేవల మేవం భూతః విద్వాన్ అవిద్యా దోషవానేవ – కిం తర్హి – యథా పశుః గవాదిః వాహన దోహనా ద్యుపకారైః ఉపయుజ్యతే – ఏవం స ఇజ్యా ద్యనేకోప కారైః ఉపభోక్తవ్యత్వాత్ ఏకైకేన దేవాదీనాం – అతః పశు రివ సర్వార్థేషు కర్మ స్వధికృతః ఇత్యర్థః – యథా లోకే బహవః గో అశ్వాదయః పశవః స్వామిన మాత్మనః అధిష్ఠాతారం భుంజ్యుః – పాలయేయుః – ఏవం బహు పశు స్థానీయః ఏకైకః అవిద్వాన్ పురుషః దేవాన్ (దేవా నితి పిత్రా ద్యుపలక్షణార్థం) భునక్తి – ఇమే ఇంద్రాదయః అన్యే మత్తః మమేశి తారః భృత్య ఇవాహం ఏషాం స్తుతి నమస్కారేజ్యాదినా ఆరాధనం కృత్వా అభ్యదయం నిః శ్రేయసంచ తత్ప్రత్తం ఫలం ప్రాప్స్యామీతి ఏవమభి సంధిః – తత్ర లోకే బహు పశు మతో యథా ఏకస్మిన్నేవ పశౌ ఆదీయమానే వ్యాఘ్రాదినా అపప్రియ మాణే మహ ద ప్రియం భవతి – తథా బహు పశు స్థానీయే ఏకస్మిన్ పురుషే పశుభావాత్ వ్యుత్తిష్ఠతి అప్రియం భవతీతి కిం చిత్రం దేవానాం బహు పశ్వపహరణ ఇవ కుటుంబినః – తస్మా దేషాం తన్న ప్రియం – కింతత్ – యదేతత్ బ్రహ్మాత్మ తత్త్వం కథం చన మనుష్యా విద్యుః విజానీయుః – అతో దేవాః పశూనివ వ్యాఘ్రా దిభ్యః బ్రహ్మ విజ్ఞానాత్ – విఘ్నమాచికీ ర్షంతి అస్మ దుప భోగ్యత్వాత్ మా వ్యుత్తిష్ఠేయురితి – యం తు ముమోచ యిషంతి తం శ్రద్ధాదిభిః యోక్ష్యంతి – విపరీత మశ్రద్ధాదిభిః –

తస్మా త్త త్తద్దేవ తాది భేద దృష్టి మత్త్వా త్కేవల మభ్యుదయ ఫలమేవ తదుపాసనం నతు ముక్తిఫలం – ఏవం సగుణోపాసన మపి న సద్యోముక్తి దాయకం – కథం – బ్రహ్మణః ఆత్మత్వేన అప్రతిపత్తేః – ఆత్మా బ్రహ్మేతి ప్రతిపాదితేపి శ్రోతు రాశంకా – కథం మమ ఆత్మా బ్రహ్మ – ఆత్మాహి నామ అధికృతః కర్మణ్యుపాస నేచ సంసారీ – కర్మ ఉపాసనం వా సాధన మనుష్ఠాయ బ్రహ్మాది దేవాన్ స్వర్గం వా ప్రాప్తు మిచ్ఛతి – తస్మా దన్య ఉపాస్యో విష్ణు రీశ్వర ఇంద్రః ప్రాణోవా బ్రహ్మ భవితు మర్హతి న త్వాత్మా – లోక ప్రత్యయ విరోధాత్ యధా అన్యే తార్కికా ఈశ్వరా దన్య ఆత్మా ఇత్యా చక్షతే – తాథా కర్మిణోపి అముంయజ అముంయజేతి అన్యా ఏవ దేవతా ఉపాసతే – తస్మా ద్యుక్తం య ద్విదిత ముపాస్యం తత్ బ్రహ్మ భవేత్ – తతోన్య ఉపాసక ఇతి –

ఇదం తు సగుణం బ్రహ్మ య దుపాసతే – న నిర్గుణం – ద్విరూపం హి బ్రహ్మ అవగమ్యతే – నామరూప వికార భేదోపాధి విశిష్టం – తద్విపరీతంచ సర్వోపాధి వివర్జితం – విద్యా విద్యా విషయ భే దేన బ్రహ్మణో ద్విరూపతా – తత్ర అవిద్యావస్థాయాం బ్రహ్మణః ఉపాస్యో పాసకాది లక్షణః సర్వోవ్యవహారః – తత్ర కానిచి ద్బ్రహ్మణః ఉపాసనాని అభ్యు దయార్థాని – కాని చి త్కర్మ సమృద్ధ్యర్థాని – కానిచి త్క్రమ ముక్త్యర్థాని – ఏక ఏవతు పరమాత్మా ఈశ్వరః తై స్తై ర్గుణ విశేషై ర్విశిష్టః ఉపాస్యోయద్యపి భవతి తథాపి యధాగుణో పాసన మేవ ఫలాని భిద్యంతే –

తత్ర క్రమముక్తి రభ్యుదయా ద్యపేక్షయా ప్రకృష్ట త రా యతఃకార్య మపరం బ్రహ్మ గమయతి – కార్యమేవ సగుణం బ్రహ్మ – పరబ్రహ్మ సామీప్యా దపరస్య – తస్మిన్నపి బ్రహ్మ శబ్ద ప్రయోగో న విరుధ్యతే – నను కార్య ప్రాప్తౌ అనా వృత్తి లక్షణం న ఘటతే – నహి పరస్మా ద్బ్రహ్మణః అన్యత్ర క్వచి న్నిత్యతాం సంభావయంతి – అత్ర బ్రూమః – కార్య బ్రహ్మలోక ప్రలయ ప్రత్యుపస్థానే సతి తత్రైవ ఉత్పన్న సమ్యగ్దర్శనాః సంతః తదధ్యక్షేణ హిరణ్య గర్భేణ సహ అతః పరం పరిశుద్ధం పరమం పదం ప్రతి పద్యంతే – స్మృతిరపి ఏత మర్థ మను జానాతి – బ్రహ్మణా సహతే సర్వే – సంప్రాప్తే ప్రతిసంచరే – పరస్యాంతే కృతాత్మానః – ప్రవిశంతి పరం పదమ్ –

ఏవం విచార్యమాణే నకర్మైవ కింతు ఉపాసనా సగుణ బ్రహ్మ విషయా బ్రహ్మలోకం గతస్యాపి సాధకస్య సమ్యగ్ జ్ఞానోదయం వినా న మోచయతి సంసార బంధనా దిత్యుక్తే – కైవగణనా తత్తద్దేవతా విషయాయా ఉపాసనాయాః – తస్మాత్ బ్రహ్మాత్మ విషయం జ్ఞానమేవ మోక్షాయ ఉపయుజ్యతే నాన్య దితి వేదిత వ్యం – భవతు – చిత్త వృత్తినిరోధ లక్షణోయోగః కిమితి నోపయుజ్యతే – స ప్రాగేవ అకించిత్కర ఇతి అవధార్యతాం – కుతఇతిచేత్ ఉచ్యతే – ద్వైతిన స్తే యోగినః న అద్వైతినః జీవేశ్వర యో ర్జగదీశ్వర యోశ్చ భేద దర్శనాత్ – అద్వైతిన ఇవ నాత్మైకత్వ దర్శినో యోగినః – అతః జీవ జగదీశ్వరా స్త్రయోపి పరస్పర వ్యావృత్తాః పరిచ్ఛిన్నాః అభ్యుపగతాః – సర్వే యథాస్వం

వాస్తవా ఏవ తేషాం - నకశ్చి ద్వ్యాపకః యేన జనన మరణాది సంసార బంధాన్న విమోక్షః కదాపి సంభావ్యతే -

అపిచ చిత్త వృత్తి నిరోధం వదంతి తే యోగినః - సచ శోధనాయైవ చిత్త స్య న మోక్షసాధనాయ - చిత్త శుద్ధి రేవన జ్ఞానం - జ్ఞానోదయస్య పూర్వరూప మేతత్ - యద్యపి మనసైవ ద్రష్టవ్య ఆత్మా తధాపి యావ త్సవికల్ప వృత్తయో నశామ్యంతి తావ త్తన్నోపయుజ్యతే - అతో వృత్తి నిరోధః కర్తవ్యః ప్రధమం - నిరోధే సతి శుద్ధి రేకాగ్రతాచ భవతి మనసః - పక్వేచ కషాయే మనసః జ్ఞాన మప్రతిబంధేన ఉత్పద్యతే - తత్రాపి నిరోధో నజ్ఞానా దర్థాం తరం - మోక్షసాధనత్వేన అనవగమాత్ - అనన్య సాధన త్వాచ్చ నిరోధస్య - నహి ఆత్మవిజ్ఞాన స్మృతి సంతాన వ్యతిరేకేణ చిత్తవృత్తి నిరోధస్య సాధన మస్తి - ఉదితే జ్ఞానే శార్వర మివ తమః సౌరాలోకే వృత్తయ స్సర్వాః స్వయమేవ ప్రలీయంతే - నజ్ఞాన మంతరేణ యత్నాంతర మపేక్షంతే చిత్తవృత్తయః -

కిం బహునా ప్రపంచితేన - యేషాం పునః బ్రహ్మ స్వరూప వ్యతిరేకేణ రజ్జు సర్పవ త్కల్పిత మేవ మనః ఇంద్రియాది చ న పరమార్థ తోవిద్యతే తేషాం బ్రహ్మ స్వరూపాణాం అభయం మోక్షా ఖ్యాచ అక్షయా శాంతిః స్వభావత ఏవ సిద్ధా నాన్యాయత్తా - యేత్వతోన్యే యోగినో మార్గగాః హీన మధ్యమ దృష్టయః మనోన్య దాత్మ వ్యతిరిక్తం ఆత్మసంబంధి పశ్యంతి

తేషా మాత్మ సత్యాను బోధరహితానాం మనసో నిగ్రహోయత్త మభయం సర్వేషాం యోగినాం - కించ దుఃఖ క్షయోపి - నహి ఆత్మ సంబంధిని మనసి ప్రచలితే దుఃఖక్ష యోస్తి అవివేకినాం - కించ ఆత్మ ప్రబోధోపి మనో నిగ్రహోయత్త ఏవ - సర్వో ప్యయం మనో నిగ్రహాదిః పరమార్థ స్వరూప ప్రతిపత్త్యుపా యత్వేన - న పరమార్థ సత్యా -

ఏవం కర్మ ఉపాసనా సమాధి యోగా దయ స్సర్వేపి న జ్ఞానం - కింతు జ్ఞానోత్పత్తయే చిత్తైగ్ర్యాయ కేవల ముపయుజ్యంతే - న జీవిత సమస్యాం మృత్యు మపాకర్తు మలం స్యుః - ధన సహాయ మంత్రౌషధి తపో యోగ కృతం వీర్యం మృత్యుం న శక్నోత్యభి భవితుం - అనిత్య వస్తు కృత త్వాత్ - ఆత్మ విద్యా కృత మేక మేవ శక్నోతి త త్సాధయితుం - నిత్య త్వా దాత్మన ఇవ ఆత్మ జ్ఞానస్య -

నను జ్ఞానం నామ మానసీ క్రియా - న - వైలక్షణ్యాత్ - క్రియా హి నామ సా యత్ర వస్తు స్వరూప నిరపేక్షైవ చోద్యతే పురుష చిత్త వ్యాపారాధీ నాచ - ధ్యానం యద్యపి మాన సం పురుషేణ కర్తు మకర్తు మన్యథా వా కర్తుం శక్యం - పురుష తంత్ర త్వాత్ - జ్ఞానం తు ప్రమాణ జన్యం - ప్రమాణంచ యథా భూత వస్తు విషయం - అతో జ్ఞానం కర్తు మకర్తు మన్యథా వా కర్తు మశక్యం - కేవలం వస్తు తంత్ర మేవ తత్ - నచోదనా తంత్రం - నాపి పురుష తంత్రం - తస్మాత్ మానసత్వేపి జ్ఞానస్య

మహద్వైలక్షణ్యం - యథా పురుషో వావ గౌత మాగ్నిరిత్యత్ర యోషి త్పురుషయో రగ్ని బుద్ధి ర్మానసీ భవతి - కేవల చోదనా తంత్ర త్వాత్ క్రియైవ సా పురుష తంత్రాచ -

యాతు ప్రసిద్ధే అగ్నౌ అగ్ని బుద్ధి ర్నసా చోదనా తంత్రా నాపి పురుష తంత్రా - కిం తర్హి - ప్రత్యక్ష విషయ వస్తుతంత్రై వేతి జ్ఞానమేవైత న్న క్రియా - తత్రైవం సతి యథా భూత బ్రహ్మాత్మ విషయ మపి జ్ఞానం న చోదనా నాపి పురుష తంత్రం - అహేయా నుపాదేయ వస్తు విషయ త్వాత్ - కర్తవ్యేహి విషయే నానుభవాపేక్షా అస్తీతి శ్రుత్యాదీనా మేవ ప్రామాణ్యం స్యాత్పురుషా ధీనాత్మ లాభత్వా చ్చ కర్తవ్యస్య - కర్తు మకర్తు మన్యథావా కర్తుం శక్యం లౌకికం వైదికంచ కర్మ - యథా అశ్వేన గచ్ఛతి పద్భ్యా మన్యథా వా నవాగచ్ఛతీతి - తథా అతిరాత్రే షోడశినం గృహ్ణాతి నాతి రాత్రే షోడశినం గృహ్ణాతి - ఉదితే జుహోతి అనుదితే జుహో తీతి - విధి ప్రతిషేధాశ్చ అత్ర అర్థవంతః స్యుః - వికల్పోత్సర్గాప వాదాశ్చ - నతు వస్తు ఏవం నైవ మస్తి నాస్తీతివా వికల్ప్యతే - వికల్పనాస్తు పురుష బుద్ధ్యపేక్షాః - న వస్తు యాథాత్మ్య జ్ఞానం పురుష బుద్ధ్యపేక్షం - కింతర్హి - వస్తు తంత్ర మేవ తత్ - నహి స్థాణౌ ఏకస్మిన్ స్థాణుర్వా పురుషో న్యోవేతి తత్త్వ జ్ఞానం భవతి - తత్ర పురుషో న్యోవేతి మిథ్యా జ్ఞానం - స్థాణు రేవేతి తత్త్వ జ్ఞానం - ఏవం భూత వస్తు విషయాణాం ప్రామాణ్యం

వస్తుతంత్రం - తత్రైవం సతి బ్రహ్మజ్ఞాన మపి వస్తు తంత్ర మేవ భూత వస్తు విషయత్వాత్ -

నమ వస్తు మాత్ర కధనే హానోపాదానా సంభవాత్ బ్రహ్మ జిజ్ఞాసా కథం కర్తవ్యా - అవిషయత్వా త్క్రియాయాః - ఉచ్యతే - ఆత్మ చైతన్య మవిషయ మేవ కర్మణః - అతః ఆత్మ జ్ఞానం న విధీయతే శాస్త్రేణ - కింతర్హి - నామ రూపాది అనాత్మా ధ్యారోపణ నివృత్తి రేవ కార్యా - అవిద్యా ధ్యారోపిత సర్వ పదార్థా కారైః అ విశిష్టత యా దృశ్యమాన త్వాత్ - అత ఏవహి విజ్ఞాన వాదినో బౌద్ధాః విజ్ఞాన వ్యతిరేకేణ వస్త్వేవ నాస్తీతి ప్రతిపన్నాః - ప్రమాణాంతర నిరపేక్షతాం చ స్వసంవిదితత్వా భ్యుపగమేన - తస్మా దవిద్యా ధ్యారోపిత నిరాకరణ మాత్రం బ్రహ్మణి కర్తవ్యం నతు బ్రహ్మ విజ్ఞానే యత్నః-

నను అధ్యారోపిత నామరూప నిరాకరణం నామ ప్రవిలాపన మేవ నామరూప ప్రపంచస్య - అప్రవిలాపితే హి ద్వైత ప్రపంచే బ్రహ్మ తత్త్వావ బోధో నభవతి - అతో బ్రహ్మతత్త్వావ బోధ ప్రత్యనీక భూతో ద్వైత ప్రపంచః ప్రవిలాప్యః - యధా తమసి వ్యవస్థితం ఘటాదితత్త్వ మవబుభుత్స మానేన తత్ప్రత్యనీకభూతం తమః ప్రవిలాప్యతే - ఏవం బ్రహ్మతత్త్వ మవబు భుత్స మానేన తత్ప్రత్యనీక భూతః ప్రపంచోపి ప్రవిలాపయితవ్యః - బ్రహ్మ స్వభావోహి ప్రపంచః న ప్రపంచ స్వభావం బ్రహ్మ - తేన నామరూప ప్రపంచ ప్రవిలాపనేన బ్రహ్మ తత్త్వావబోధో భవతీతి -

అత్ర వయం పృచ్ఛామః - కోయం ప్రపంచ ప్రవిలయో నామ-కిమగ్ని ప్రతాప సంపర్కాత్ ఘృతకాఠిన్య ప్రవిలయ ఇవ ప్రపంచ ప్రవిలయః - తత్రయది తావ ద్విద్యమానోయం ప్రపంచో దేహాది లక్షణః ఆధ్యాత్మికో బాహ్యశ్చ పృధివ్యాది లక్షణః ప్రవిలాపయితవ్య ఇత్యుచ్యేత సపురుష మాత్రేణ అశక్యః ప్రవిలాపయితు మితి తత్ప్ర విలయోపదేశః అశక్య విషయ ఏవ - ఏకేన చ ఆది ముక్తేన పృథి వ్యాది ప్రవిలయః కృత ఇతి ఇదానీం పృథివ్యాది శూన్యం జగద భవిష్యత్ -

అథ అవిద్యాధ్యస్తో బ్రహ్మణి ఏకస్మిన్ అయం ప్రపంచః విద్యయా ప్రవిలాప్యత ఇతి బ్రూయాత్ తతో బ్రహ్మైవ అవిద్యాధ్యస్త ప్రపంచ ప్రత్యాఖ్యానేన ఆవేదయి తవ్యం - తస్మి న్నావేదితే విద్యా స్వయమే వోత్పద్యతే - తయాచ అవిద్యా బాధ్యతే - తత శ్చ అవిద్యాధ్యస్తః సకలోయం నామ రూప ప్రపంచః స్వప్న ప్రపంచ వత్ ప్రవిలీయతే - అనావేదితే తు బ్రహ్మణి న బ్రహ్మ విజ్ఞానం ప్రపంచ ప్రవిలయో వాజాయతే - జ్ఞేయాభి ముఖస్యాపి జ్ఞానం కదాచి జ్జాయతే - కదాచిన్న జాయతే - తస్మాత్తం ప్రతి జ్ఞాన విషయ ఏవ దర్శయితవ్యః జ్ఞాపయితు కామేన - తస్మిన్ దర్శితే స్వయ మేవ యథా విషయం యథా ప్రమాణంచ జ్ఞాన ముత్పద్యతే -

నిః శ్రేయస ఫలం బ్రహ్మ విజ్ఞానం న అనుష్ఠానాంతరాపేక్షం - యథా విధి విషయే కర్త్రాద్యనేక కారకోపసం హారేణ వాక్యార్థ జ్ఞానకాలా

దన్యత్ర అనుష్ఠేయో ర్థోస్తి అగ్నిహోత్రాది లక్షణః న తథా ఇహ పర విద్యా విషయే - వాక్యార్థ జ్ఞాన సమకాల ఏవతు పర్యవసితో భవతి - కేవల శబ్ద ప్రకాశితార్థ జ్ఞాన మాత్ర నిష్ఠా వ్యతిరిక్తా భావాత్ - విద్యామాత్రోప దేశాత్ - మార్గ విజ్ఞానోపదేశవ దితిచేత్ - దేశాంతర ప్రాప్తౌ మార్గ విజ్ఞానోపదేశ దర్శనాత్ - నహిగ్రామ ఏవగంతా ఇతిచేన్న - వైధర్మ్యాత్ - తత్రహి గ్రామ విషయం నోపదిశ్యతే - తత్ప్రాప్తి మార్గ విషయ మేవ ఉపదిశ్యతే విజ్ఞానం - న తథేహ బ్రహ్మ విజ్ఞాన వ్యతిరేకేణ సాధనాంతర విషయం విజ్ఞాన ముపదిశ్యతే - కర్మాది సాధనాపేక్షం బ్రహ్మ విజ్ఞాన మితి చేన్న - నిత్యత్వాత్ మోక్షస్యేతి ప్రాగేన ప్రత్యుక్తత్వాత్ -

తస్మాత్ జ్ఞాన మేకం ముక్త్వా క్రియాయా గంధ మాత్ర స్యాపి అను ప్రవేశః ఇహ నోపపద్యతే - కిమర్థాని తర్హి ఆత్మావా అరే ద్రష్టవ్యః శ్రోతవ్యః ఇత్యా దీని విధిచ్ఛాయాని వచనాని - స్వాభావిక ప్రవృత్తి విషయ విముఖీకరణార్థా నీతి బ్రూమః - యోహి బహిర్ముఖః ప్రవర్తతే పురుషః ఇష్టం మేస్యా దనిష్టం మా భూదితి - నచ తత్ర ఆత్యంతికం పురుషార్థం లభతే - తమాత్యంతిక పురుషార్థ వాంఛినం స్వాభావికాత్ కార్యకరణ సంఘాత ప్రవృత్తి గోచరాత్ విముఖీకృత్య ప్రత్యగాత్మ స్రోతస్తయా ప్రవర్త యంతి ఆత్మావా అరే ద్రష్టవ్య ఇత్యాదీని - తస్య ఆత్మా న్వేషణాయ ప్రవృత్తస్య అహేయ మనుపాదేయ మాత్మ తత్త్వ ముపదిశ్యతే - ఇదం సర్వం యదయ

మాత్మా - యత్ర సర్వమాత్మైవా భూత్ తత్కేనకం పశ్యే - దయమాత్మా బ్రహ్మ - ఇత్యాదిభిః -

తస్మా ద్ద్రష్టవ్యాది శబ్దా స్తత్త్వాభిముఖీకరణ ప్రధానా నతత్త్వావ బోధ విధి ప్రధానాః - లోకేపి ఇదం పశ్య ఇద మాకర్ణయ ఇతి చైవం జాతీయ కేషు నిర్దేశేషు ప్రణి ధాన మాత్రం కుర్విత్యుచ్యతే న సాక్షాత్ జ్ఞాన మేవ కుర్వితి - ప్రణి ధానే సతి స్వయమేవ జ్ఞాన ముత్పద్యతే - నచ ప్రమాణాంతరేణ అన్యధా ప్రసిద్ధే అర్థే అన్యధా జ్ఞానం నియుక్తస్యాపి ఉపపద్యతే - యది పున ర్నియుక్తోహ మితి అన్యధా జ్ఞానం కుర్యాత్ నతు తద్ జ్ఞానం - కింతు మానసీ సాక్రియా - స్వయమేవ చే దన్యధా ఉత్పద్యేత భ్రాంతి రేవస్యాత్ - జ్ఞానంతు ప్రమాణ జన్యం యధాభూత విషయంచ - న తన్ని యోగ శతేనాపి కారయితుం శక్యతే - నచ ప్రతిషేధ శతేనాపి వారయితుం శక్యతే - నహి తత్పురుష తంత్రం వస్తు తంత్ర మేవ తదిత్యుక్తం -

భవతు - అత్మజ్ఞానాయ నయత్నః క్రియతా మిత్యుక్తం - కేవలం తస్మిన్ యః అధ్యారోపితో నామరూప ప్రపంచః తస్య నిరాకరణ మాత్రం క్రియతామ్ సఏవ ఆత్మ దర్శనాయ ఉపాయః ఇత్యపి భణితం - ఏవం సతి కధం తన్ని రాకరణ మప్యుప పద్యతే - కస్మాత్ - కించి ద్ధి పరమార్థ మాలంబ్య అపరమార్థః ప్రతిషిధ్యతే - యధా రజ్జ్వాదిషు సర్పాదయః - తచ్చ పరి శిష్యరూణే కస్మింశ్చిత్ భావే అవకల్పతే - అత్రతు ఆత్మానమేక

మపహాయ నాన్యః కశ్చిదపి భావః – సచ న విషయో దర్శన స్యేతి భవానాహ – అ సతి చ తస్మి న్నాలంబనే య ఇతరః ప్రతిషేద్ధు మారభ్యతే తస్య ప్రతిషేద్ధు మశక్యత్వాత్ తస్యైవ పరమార్థ త్వాపత్తేః ప్రతిషేధానుపపత్తిః– తచ్చ అనభిమత మద్వైతినా మితిచేత్ – ఉచ్యతే –

న తావ దాత్మా ఏకాంతేన అవిషయః – అస్మత్ప్రత్యయ విషయత్వాత్– అపరోక్ష త్వాచ్చ ప్రత్యగాత్మ ప్రసిద్ధేః – అహమితి సంవేదనైవ ఆత్మానామ – తథా చ సర్వోలోకః అహమితి సంవేదయత్యేవ స్వాత్మానం – న నాహమస్మీతి మూఢోపి ప్రతి బ్రూయాత్ – కేవలం దేహాది పృథివ్యాది నామరూప ప్రపంచేన అవిశిష్టత యా దృశ్యమానత్వాత్ న పూర్ణస్వ రూపేణ ఉపలభ్యతే స ఆత్మా – తథాపి అహ మస్మీతి సంవేదనా స సర్వథా విలుప్యతే – అనువర్తత ఏవ సర్వాస్వవస్థాసు – తత ఏవ స్వయం సిద్ధత్వా త్తత్సాధనే న యత్నః ఆవశ్యక ఇతి అభిహితం – ఏవ మర్థం భారస్యాపనీతం సాధకస్య సాధనమార్గే – తమేత మాత్మాన మేవ ఆలంబనీకృత్య యథే దానీం తత్త త్పదార్థ జాతం పశ్యామ స్తైస్తై ర్వ్యవహరామః – ఏవం సర్వమపి తత్పదార్థ జాతం నిరాకర్తు మపి తదా లంబ్యైవ శక్నుమః – తత్కథమితి ప్రపంచ్యతే –

అహం సుఖీ అహం దుఃఖీ దేహ వానహం – జాతోహం వృద్ధోహం సంయుక్తో వియుక్తః అహం – మమైతే కళత్ర పుత్రాదయః – ఇతి దేహేం ద్రియా ద్యారభ్య బాహ్యాం కళత్ర పుత్రాదయో స్సర్వే భావా ఆత్మన్యేవ అధ్యారో

ష్యంతే - ఆత్మా ఏతేష్వను గతః - సర్వత్ర అవ్యభిచారాత్ - యథా సర్పధారాది భేదేషు రజ్జుః - యదా చైవం విశేష్య స్వరూపస్య సిద్ధత్వాత్ న కర్త వ్యత్వం శాస్త్రేణ - యతః అవిద్యా ధ్యారోపిత సుఖిత్వాది విశేష ప్రతి బంధా దేవ ఆత్మనః స్వరూపేణ అనవస్థానం - స్వరూపా వస్థానంచ శ్రేయః ఇతి సుఖిత్వాది నివర్తకం శాస్త్రం ఆత్మని అసుఖిత్వాది ప్రత్యయకరణేన - నేతి నేతి అస్థూలాది వాక్యైః - ఆత్మ స్వరూపవ దసుఖిత్వాది రపి సుఖిత్వాది భేదేషు న అనువృత్తోస్తి ధర్మః - యద్యను వృత్తః స్యాత్ న అధ్యారోప్యేత సుఖిత్వాది లక్షణో విశేషః - యథా ఉష్ణత్వ గుణవతి అగ్నౌ శీతతా -

తస్మా న్నిర్విశేష ఏవాత్మని సుఖిత్వాద యో విశేషాః కల్పితాః - యత్తు అసుఖిత్వాది శాస్త్రం తత్ సుఖిత్వాది విశేష నివృత్త్యర్థ మేవ - ప్రతిషేధ జ్ఞాన ప్రమాణ సమకాలమేవ ఆత్మని అనర్థ ప్రపంచ నివృత్తి లక్షణం ఫలం పరి సమాప్త మితి న తురీయాధి గమే (ఆత్మని) ప్రమాణాంతరం సాధనాంతరం వా మృగ్యం - రజ్జు సర్ప వివేక సమకాల ఇవ రజ్జ్వాం సర్ప నివృత్తి ఫలే సతి రజ్జ్వధి గమస్య - రజ్జు స్వరూప ప్రకాశనే నైవహి తత్స్వరూప విజ్ఞానం అవిద్యాధ్యస్త సర్పాది ప్రపంచ ప్రవిలయశ్చ భవతి - నచకృతమేవ పునః క్రియతే -

ఏవ మాత్మైకత్వే సిద్ధే న కించి దన్య దాకాంక్ష్య మస్తి - అన్యస్యైవ అభావాత్ - న చేయ మవగతి ర్నోత్పద్యతే ఇతి శక్యం వక్తుం - అవగతి

సాధనానాం శ్రవణాదీనాం విధానాత్ – న చేయ మవగతి రనర్థికా భ్రాంతి ర్వేతి శక్యం వక్తుం – అవిద్యా నివృత్తి ఫల దర్శనాత్ – బాధక జ్ఞానాంతరా భావా చ్చ – య త్ర్పతిషిధ్యతే నేతి నేతి తదేవ బాధక మితి చేన్న – తస్యాప్యాత్మ స్వరూపేణైవ దర్శనాత్ – కథం – నేతి నేతీతి నిరాకరణ సూత్రేణ విద్యమానోయం ప్రపంచః దేహాది రాధ్యాత్మికః బాహ్యాశ్చ పృథి వ్యాది స్సర్వాత్మనాన వి నష్టః – అవినష్ట శ్చే త్కథ మేకాత్మ భావ స్సిధ్యతీతి న శంకిత వ్యం – న హ్యేతస్మా దాత్మ నోవ్యతిరేకేణా స్తీతి నేతినేతి వాక్యస్య అర్థః – యదా ఆత్మైవ సర్వత్ర దేదీప్యతే క్వాయ మనాత్మ ప్రపంచః త దన్యత్వేన అవస్థాతుం శక్నుయాత్ – కింతర్హి – ఆత్మైవ భవేత్సోపి – సర్వం నామరూపాది వికార జాతం సదాత్మనా సత్యం యథా సర్పః రజ్జ్వాత్మనా సన్నితి ఆదావేవ ఉపపాదిత మస్మాభిః – తస్మా దనాత్మ ప్రపంచోపి నాన్యోస్తి ఆత్మన ఇతి య ద్దర్శనం తదేవానాత్మ ప్రపంచ ప్రవిలయో నామ – ఏవ మపి స్వాత్మనో విషయత్వే నైవ ప్రతీయతే ఇతి చేత్ తదాత్మైవ తథా ప్రతీయతే – ఆత్మనస్స కేవలం విభూతి ర్విస్తార ఇతి జ్ఞేయః – ఏవం విజానతః జనన మరణాది సమస్యాపి న భవతి – సాపి ఆత్మనః అనన్యా కింతు ఆత్మై వేతి దర్శనాత్ స్వయమేవ ఉపశామ్యతి –

స్యాదేత దేవం యది రజ్జుస్వరూప శ్రవణ ఇవ సర్ప భ్రాంతిః సంసారిత్వ భ్రాంతిః బ్రహ్మ స్వరూప శ్రవణ మాత్రేణ నివర్తేత – నతు

నివర్తతే - శ్రుత బ్రహ్మణోపి యధా పూర్వం సుఖదుఃఖాది సంసార ధర్మ దర్శనాత్ - అత్రోచ్యతే - న అవగత బ్రహ్మాత్మ భావస్య యధాపూర్వం సంసారిత్వం శక్యం దర్శయితుం - వాక్యార్థ మిచారణా ధ్యప సాన నిర్వృత్తాహి బ్రహ్మావగతిః - శ్రోతవ్యః పూర్వం ఆచార్యతః ఆగమతశ్చ - పశ్చా న్మంతవ్యః తతో నిదిధ్యాసితవ్యః - నిశ్చయేన ధ్యాతవ్యః - ఏవం హ్యసౌ దృష్టో భవతి - శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసన సాధనై ర్నిర్వర్తితైః - యదా త్రీణ్యపి ఏతాని ఏకత్వ ముపగతాని తదా సమ్యగ్దర్శనం బ్రహ్మాత్మైకత్వ విషయం ప్రసీదతి - న అన్యధా శ్రవణ మాత్రేణ -

నను ఆత్మా ఏక ఏవాస్తి సర్వగతః - నాన్య స్తద్వ్యతిరేకేణ ఉపలభ్యతే క్వచి దితి సిద్ధాంతః - యద్యేవం పిపీలికాది బ్రహ్మ పర్యంతం సర్వమపి చేతనం వా అచేతనం వా ఆత్మనా అప్రవి భక్త మేవేతి సర్వస్యాపి పదార్థ జాతస్య బ్రహ్మ వంశ్యత్యం సిద్ధం - తత్ర కస్మా దయం పురుష ఏవ యత్నం కుర్యా దాత్మ ప్రతి పత్తయే - అకృతేపి ప్రయత్నే స్వయ మాత్మ స్వరూప ఏవాయ మితి శంకా -

సత్యం - ఆత్మ స్వరూప ఏవాయం పురుష ఇతి న సందేహః - తథాపి పరమార్థతో బ్రహ్మస్వరూప స్యాపి సతో స్య జీవస్య భూత మాత్రాకృత బాహ్యా పరిచ్ఛిన్నాన్నమయా ద్యాత్మ దర్శినః తదాసక్త చేతసః ప్రకృత సంఖ్యా పూరణస్య ఆత్మనః అవ్యవహి తస్యాపి బాహ్యసంఖ్యేయ విషయాసక్త

చిత్తతయా స్వరూపా భావ దర్శనవత్ పరమార్థ బ్రహ్మ స్వరూపా భావ దర్శన లక్షణయా అవిద్యయా అన్నమ యాదీన్ బాహ్యా ననాత్మనః ఆత్మత్వేన ప్రతిపన్నత్వాత్ అన్నమయా ద్యనాత్మ భ్యో నాన్యోహ మస్మీతి అభిమన్యతే - ఏవ మవిద్యయా ఆత్మ భూతమపి బ్రహ్మ అనాప్తం స్యాత్ -

తస్యైవ మవిద్యయా అనాప్త బ్రహ్మస్వరూపస్య ప్రకృత సంఖ్యా పూరణస్య ఆత్మనః అవిద్యయా అనాప్తస్య సతః కేనచిత్ స్మారి తస్య పునః తస్యైవ విద్యయా ఆప్తి ర్యథా తథా శ్రుత్యుపదిష్టస్య సర్వాత్మ బ్రహ్మణః ఆత్మత్వ దర్శనేన విద్యయా తదాప్తి రుపపద్యత ఏవ - నన్వ విద్యా దోషోయం హేతు రాత్మా ప్రతిపత్తే రితిచేత్ సేయ మవిద్యా సర్వత్ర సర్వస్యాపి చేతనస్య అచేతనస్య సాధారణీతి పురుషస్యైవ తత్ర కోయం ప్రయాసః పున రాత్మ స్వరూప ప్రాప్తౌ విధీయతే -

ప్రాధాన్యా దితి - కింపునః ప్రాధాన్యం - కర్మ జ్ఞానాధికారః - పురుష ఏవహి శక్తత్వాదర్థిత్వా దపర్యుదస్త త్వాచ్చ కర్మ జ్ఞానయో రధి క్రియతే - పురుషేత్వేవ ఆవిస్తరా మాత్మా - సహి ప్రజ్ఞానేన సంపన్నతమో విజ్ఞాతం వదతి - విజ్ఞాతం పశ్యతి వేద శ్వస్తవం - వేదలోకా లోకా - మర్త్యేన అమృత మీక్షతీత్యేవం సంపన్నః - అథేతరేషాం పశూనాం అశనాయా పిపాసే ఏవ అభివిజ్ఞానం - ఇత్యాది శ్రుత్యంతర దర్శనాత్ - సహి పురుష ఇహ విద్యయా అంతర తమం బ్రహ్మ సంక్రామయితు మిష్టః -

యద్యపి స్థావరేషు జంగమేషుచ తత్సమానం చైతన్యాత్మకం జ్యోతిః సత్త్వాధిక్యా దావిస్తరత్వోప పత్తేః - యధా ఆదిత్యాదిషు అత్యంత భాస్వరత్వ మితి తత్రైవ ఆవిస్తరం జ్యోతి రితి విశిష్యతే - నతు తత్రైవ త దధిక మితి - యధాహి లోకే తుల్యేపి ముఖ సంస్థానే న కాష్ఠ కుడ్యాదౌ ముఖ మావిర్భవతి - ఆదర్శాదౌతు స్వచ్ఛే స్వచ్ఛతరేచ తారతమ్యేన ఆవిర్భవతి తద్వత్ పురుషేపి - ఆదర్శ ఇవ స్వచ్ఛమంతః కరణం -

ఏవ మంతః కరణ గుహాత్మ సంబంధః బ్రహ్మణః ఉపలబ్ధి హేతుః - సన్నికర్షా దవ భాసాత్మకత్వాచ్చ అంతఃకరణస్య - యధా చ ఆలోక విశిష్టా ఘటా ద్యుపలబ్ధి రేవం బుద్ధి ప్రత్యయా లోక విశిష్టా ఆత్మోపలబ్ధిః స్యాత్ - బుద్ధా వేవ ద్రష్టృ శ్రోతృ మంతృ విజ్ఞాతృ ఇత్యేవం విశేష వ దుపలభ్యతే ఆత్మ చైతన్యం - విశేష సంబంధో హి ఉపలబ్ధి హేతుః దృష్టః యధారాహోః చంద్రార్క విశిష్ట సంబంధః - ద్రష్టృ త్వాది లక్షణ ఏవ విశేషః - అత ఏవ పురుష స్యైవ ఆత్మ దర్శనే అధికారః -

భవతు నామ - తథాపి ఆత్మ ప్రత్యయోస్మాకం నిసర్గత ఏవాస్తి - యతః సర్వోపి పుమా నహ మస్మీతి ఆత్మానం ప్రత్యేత్యేవ ఇతిచే దుచ్యతే - శరీర మాత్ర పరిచ్ఛిన్న మేవ వయ మాత్మానం ప్రతిపద్యామహే - నసర్వ గత మాత్మానం - వస్తు తస్తు ఆత్మా న శరీర ఏవ శరీరాద్బహిరపి ఆకాశ ఇవ సర్వావ్యాపీ - తథాహి - యఃపృథివ్యాం తిష్ఠన్ య ఆకాశే తిష్ఠన్ య

స్సర్వేషు భూతేషు తిష్ఠన్ యస్య సర్వాణి భూతాని శరీరం - సతే ఆత్మా ఇత్యుప దేశాత్ మహాకాశ స్థానీయః స ఆత్మా నతు ఘటాకాశ స్థానీయః శారీరః -

తథాపి వయ మిదానీం సర్వే శారీర మేవాత్మానం మన్యామహే - తతశ్చ శరీరా ద్బహి స్సర్వత్రాపి తద్వ్యతిరేకేణ అనాత్మానం మన్యామహే నామ రూప ప్రపంచం - అత ఏవ ఏతాదృ ఙ్మిథ్యా దర్శనాత్ తత్కృతం సాంసారికం క్లేశ మనుభవామః - ఇయమేవ సమస్యా సంవృత్తా - సమస్యాయా ఏతస్యాః పరిహారం చే దిచ్ఛసి స్వమాత్మానం సర్వతో వ్యాపినం ప్రత్యభి జానీహి - ఆత్మా ద్రష్ట వ్య ఇతి య దుప దిష్టం తత్రాయ మేవ అభిప్రాయః మహర్షేః - తథాచ ఏషతే ఆత్మేతి సర్వవ్యాపిన మాత్మాన మేవ తవ మమచ ఆత్మానం నిర్దిశతి శ్రుతిః - ఏతావతా కిముక్తం భవతి - నాహం శరీర మాత్ర పరిచ్ఛిన్నః కింతు శరీరస్యాంత ర్బహిరపి అహమేవాస్మీతి స్వమాత్మానం ప్రతి పద్యే మహి - తదైవ జనన మరణాది సమస్యా అస్తంగచ్ఛతి అమూర్తత్వా దాత్మన స్తస్య - తేన చ సర్వగతేన అనన్యత్వాత్ జననమరణాది విశేషాణాం సర్వేషా మితి వేదితవ్యం -

సంప్రతి సా సంవేదనా కిమితి నాస్తి నః కథం చ సా అధిగం తవ్యేతి ప్రశ్నః - ఉచ్యతే - చిన్మాత్ర స్వరూపః ఆత్మానామ - సచ సదా నిర్వికల్పః - యది స వికల్పో భవేత్ తస్య వికల్పస్య ఉపలబ్ధా తే నైవ

భవితవ్యం - అతో వికల్పః తస్య విషయ ఏవాత్మనః కదాపి న స్వరూపం భవితు మర్హతి - అధ యత్స దిత్యుచ్యతే తత్తస్యాత్మనః అస్తిత్వమేవ - నాన్యత్ - ఇయం సత్ పున ర్ద్విధా భవతి - నిర్వికల్పా భవతి సవికల్పాపి భవతి త్రిగుణాత్మకత్వాత్ - మయా ప్రకృతి శ్శక్తి రితి ఇయమేవ బహుధా వ్యపదిశ్యతే - యావదియం సన్మాత్రరూపా తావ న్నిర్వికల్పైవ యధా చిన్మాత్ర ఆత్మా - తదా ద్వయోర పృవినాభావేన ఏకీ భావ ఏవ -

పరం యద్యైషా సవికల్పా స్యాత్ తదా నామరూప క్రియాదిభి రనేకధా దరీదృశ్యతే - త ఏవ వికల్పా బాహ్యాః పృథి వ్యాదయః భూతభౌతికాః పదార్థాః గృహా రామ పర్వత సముద్రాదయః - ఆధ్యాత్మికాశ్చ దేహేంద్రియ ప్రాణ మనస్సుఖ దుఃఖాదయ స్సర్వేభావాః - కిం బహునా - చైతన్యమేక మపహాయ అస్మత్స్వరూపం అన్యత్సమస్తం యద్య త్తస్య విషయతయా ప్రతీయతే త దఖిలం సద్వికల్ప జాత మేవ బహి రంత ర్వ్యాప్య అవస్థితం-

ఏవం సతి చైతన్య మస్మ త్స్వరూపం యద్యపి నిర్వికల్ప మేకరూపంచ తథాపి స్వస్మిన్నయం శరీరాది సంఘాతః సద్వికల్పః సంక్రాంతో యస్మా త్తస్మాత్స ఏవాహ మస్మీతి అవిద్యా వశాత్తేన ఏకీ భావ ముపగతం - అనేన తదీయా గుణా అపి మయి సంక్రాంతా మదీయా ఏవేతి అభిమానో జాతః- అతో జననమరణాది సద్విశేషా మమైవే త్యభిమానాత్ సంసార బంధో దుర్నివారః సంజాతః - అభిమానో నామ తాదాత్మ్యోప గమః - తస్మా

దయం మమాత్మా స్వతో నిర్వికల్పో నిరాకార స్సర్వగతోపి దేహమాత్ర పరిచ్ఛిన్నః తతో నిర్గంతుం న శక్నోతి అవిద్యయా - ఏవంస ద్వికల్పైః దేహేంద్రియాదిభిః నియంత్రితోయం మిథ్యాత్మేతి వ్యవహ్రియతే - జీవాత్మా పృయ మేవ - దేహ ఏవ జీవతీతి -

యద్యైవం శరీర మాత్ర నియంత్రి తోహం తదా శరీరా ద్బహి ర్యోభూత భౌతికాది ప్రపంచః సోహం నభవామీతి అవిద్యయైవ పున ర్మత్తో న్యదితి భ్రాంతి ముపగతః - సఏవ గౌణాత్మా సంవర్తతే - శరీరాది సంఘాతః యదా ఆత్మా నః సంవృత్తః - తతో బహిః కళత్ర పుత్రా ది ర్గృహారామా దిశ్చ ప్రపంచః ఆత్మీయః సంవృత్తోయం గౌణాత్మా - సచ గౌణాత్మా మదన్య త్వేన దృశ్యమానత్వాత్ మమ విజాతీయో భూత్వా తాపత్రయ మాపాదయతి - అంతే చ మరణ మపి ఆవహతి - ఇయమేవ వస్తుతో మమ తవచ మహత్తరా సమస్యా -

ద్విప్రకారేయం సమస్యా సంలక్ష్యతే - ఏకస్తావ దయం సంఘాత ఏవాహ మస్మీ తి తత్రైవ నియంత్రణా - అన్యస్తు తతో బహి ర్యదస్తి సంసారః ఇతి తస్య అన్యత్వ భావనయా సర్వత్ర వ్యాప్తు మశక్తతా - ఇయం చే త్స మస్యా పరిహర్త వ్యా తదా శరీరాది సంఘాత మాదౌ మదన్యత్వేన దూరీ కర్తుం ప్రయతేత - కథం - దేహోయం ప్రాణోయం బుద్ధి రియం తదీయా వృత్తయ ఇమా ఇతి సర్వోయం కలాపః మమ

జ్ఞానస్య విషయతయా దృశ్యేత - న స్వరూపేణ - యధా బాహ్యే వస్తు వాహ నాదయః - తద్వైతే శరీరా దయోపీతి సంభావ్యేత - సాపి సంభావనా కథం కర్తవ్యేతి చే దుచ్యతే - ఏతే సర్వేపి దేహేంద్రియాదయః విశేషా ఏవ పరస్పర వ్యావృత్తాః - విశేష త్వాదేవ తేషాం కేనచి త్సామాన్యేన భవితవ్యం - తచ్చ నాన్యత్ తేషాం సత్తాం వినా - సత్తయా వినా న తేషాం కశ్చిదపి విశేషో భవితు మర్హతి - అతస్తేషు సత్తామేవ సదా భావయే దస్మాక మిదం చైతన్యం - తదా ద్వయోరపి సచ్చితో ర్నిర్వికల్పత్వా దేక రూపతైవ సంపద్యతే యేన సదివ చిదపి నిరాకారత్వాత్ శరీరాద్బహి రాగంతుం ప్రభవిష్యతి సన్మాత్ర భావనయా -

యద్యేవం తదా శరీర నియంత్రణా మపాస్య తతో నిర్గత్య సర్వత్రాహ మస్మి సర్వత్ర మదీయైవ సత్తా విద్యతే యతః ఇతి సంవేదనా ఆవశ్యం జాయతే - తదా ఆత్మనః అల్పత్వం అపగమ్య మహత్త్వం సర్వగతం సంవేద్యతే - ఇయమేవ ప్రత్యభి జ్ఞేతి గీయతే - యేన మిధ్యాత్మా అనుపద మేవ విలీయతే - తదను చిత్సతో రేతయో రేకరూపేణ శరీరా దంతర్బహి స్సర్వత్ర వ్యాపకత్వాత్ సర్వమిదం శరీరా దికం పృధివ్యాదికంచ పదార్థ జాతం ఆత్మ న స్సత్తాయా మేవాంత ర్భవే దవశ్యం - విశేష రూపత్వా త్తేషాం - విశేషా స్సర్వే సామాన్యాపేక్షయా పరిచ్ఛిన్నాఏవ - అతస్తేషాం స్సామాన్యే అంతర్భావం వినా అన్యధా శరణం నాస్తి - నచోప పద్యతే -

యథా కటకకుండలాదీనాం సువర్ణే తథా అనాత్మానోపి ఆత్మ సత్తాయాం - యదైవ మంతర్భవంతి తదా మమ సత్తైవ తేషాం సత్తా నతతః పృథగ్భాతా - యథా సువర్ణ స్యైవ సత్తా ఆభరణానాం - తథాచ సత్తైవ మదీయా తత్త ద్దేహేంద్రియాది విశేషరూపై రపి భవతీతి సద్విభూతి రేవ సం పద్యంతే తేపి విషయా అనన్యత్వాత్ - తతః ప్రభృతి న సంసారోయం దేహేంద్రియ గృహారామాదిః - కింతు మమ స్వరూపస్య సతః విభూతి రథవా విస్తార ఇతి సంవేద్యతే - తథా జనన మరణాదయోపి విశేషా ఏవేతి తేపి మమ విభూతి రేవసత్తాయాః - తథా సతి న తే సమస్యా భవేయుః - ప్రత్యుత మదన న్యాఏవేతి స్వరూప మేన స్యుః - ఇదమేవ అద్వైతినాం ప్రవిలాపన ముచ్యతే - యేన సచ్చిద్రూప ఆత్మా స్వరూపేణ విభూతి తోపి సర్వత్ర అప్రతిబంధేన వ్యాప్య గాణాత్మాపి తేనైన ఆత్మాసా త్మృతః తస్మిన్నేవ ప్రవిలీయతే -

ఏవ మభివర్ధి తోయం సర్వాత్మ భావః అద్య సర్వేషాం నః పరోక్ష ఏవ - న అపరోక్షతాం గతః - యద్యపి పరినిష్పన్న రూపత్వా త్పరోక్షా పరోక్ష భేదో నాస్తి బ్రహ్మణ - స్సర్వదా సర్వత్ర సన్నిహితం బ్రహ్మ అపరోక్ష మేవ - తథాపి యావ దన వహి తా నో బుద్ధి స్తావ దనుభవ పదవీం నావతరతి యథా య మాకాశః ఇదానీం - ఆకాశో వస్తుత స్సర్వత్ర సర్వదా సన్నిహిత ఏవ పశ్యతా మపశ్యతా మపి - తథాపి తస్య స్వరూప

మిద మిత్థ మితి తత్ర దృష్టిం పాతయతామేవ ప్రత్యక్షీ భవతి - ఏవమేవ సర్వాత్మ భావో పీతి అవగమ్యతాం - అతః ముధా ప్రశ్న ప్రతివచనాభ్యాం కాల మనతి వాహ్యా సర్వేష్వపి దేహేంద్రియాది విశేషేషు నిత్య సన్నిహితా మస్మదీయాం సత్తా మేవ అవధానేన నిధ్యా యేమ అనుక్షణం - సేయం నిదిధ్యాసనైవ కర్తవ్యా సాధకై ర స్మాభిః నాన్యః కర్మోపాసనా యోగ మంత్రాది కలాపః

యస్మా న్మాన సఏవ సదా బ్రహ్మ జ్ఞానాభ్యాసః - అనాత్మ ప్రపంచ గ్రహణాయ యధా తధా ఆత్మైకత్వ గ్రహణాయాపి మన ఏవ సాధనం తయో రనాత్మ ప్రతిపత్తి స్సవికల్పస్య మనసో యది ఆత్మ సంవిత్తి ర్నిర్వికల్పస్యేతి వివేకః - తదా మనసః ఆత్మనశ్చ ఉభయోరపి నిర్వికల్పత్వా త్సర్వత్ర సర్వమాత్మైవ నాన్యదితి ఝడిత్యేవ అపరోక్షా జాయతే అనుభూతిః - కింతు తావంతం కాలం తాదృగాత్మాకారః ప్రత్యయః కర్తవ్య స్సాధకేన -

బాఢం - కిం సకృత్ప్ర త్యయః కర్తవ్యః - ఆహోస్వి దావృత్త్యా - ప్రత్యయా వృత్తిః కర్తవ్యా - కుతః - అసకృదుపదేశాత్ - శ్రోతవ్యో మంతవ్యో నిదిధ్యాసి తవ్యః ఇత్యేవం జాతీయకో హి అసకృ దుపదేశః ప్రత్యయా వృత్తిం సూచయతి - యది వాక్యం సకృత్ శ్రూయ మాణం బ్రహ్మాత్మత్వ ప్రతీతిం నోత్పాదయేత్ - తత స్తదేవ ఆవర్త్యమాన ముత్పాద యిష్యతీతి కా ప్రత్యాశా - అధో చ్యతే న కేవలం వాక్యం కంచి దర్థం సాక్షాత్కర్తుం

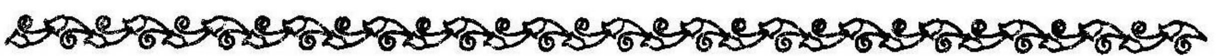
శక్నోతి అతోయుక్త్య పేక్షం వాక్య మను భావయిష్యతీతి చేత్ - తథాపి ఆవృత్త్యానర్థక్య మేవ - అధాపి స్యాత్ యుక్త్యా వాక్యేనచ సామాన్య విషయ మేవ విజ్ఞానం క్రియతే - న విశేష విషయం - యధా అస్తి మే హృదయే శూలమితి - అతో వాక్యాత్ గాత్ర కంపనాది లింగాచ్చ శూలసద్భావ సామాన్య మేవ పరః ప్రతిపద్యతే - నవిశేష మమభవతి యధా సఏవ శూలీ - విశేషాను భవశ్చ అవిద్యాయా నివర్తకః అత స్తదర్థా ఆవృత్తి రితి చేన్న - ఆసకృదపి తావన్మాత్రే క్రియ మాణే విశేష విజ్ఞానోత్పత్త్యసం భవాత్ -

అపిచ అనేకాంశోపేతే లౌకికే పదార్థే సామాన్య విశేషవతి ఏకేనా వధానేన ఏకమంశ మవ ధారయతి అపరేణా పరమితి స్యాదపి అభ్యాసోప యోగః - నతు నిర్విశేషే బ్రహ్మణి సామాన్య విశేషరహితే చైతన్య మాత్రాత్మకే అభ్యాసా పేక్షా యుక్తా ఇతి చే దుచ్యతే - భవే దావృత్త్యానర్థక్యం తం ప్రతి య స్తత్త్వ మసీతి సకృ దుక్త మేవ బ్రహ్మాత్మత్వ మను భవితుం శక్నుయాత్ - యస్తు న శక్నోతి తం ప్రత్యుప యుజ్యతే ఏవ ఆవృత్తిః - యద్యపిచ ప్రతిపత్తవ్య ఆత్మా నిరంశః తథాపి అధ్యారోపితం తస్మిన్ బహ్వంశత్వం దేహేంద్రియ మనోబుద్ధి విషయ వేదనాది లక్షణం - త త్రైకేనా వధానేన ఏక మంశ మపోహతి - అపరేణ అపర మితి యుజ్యతే తత్ర క్రమవతీ ప్రతిపత్తిః - తత్తు పూర్వ రూపమేవ ఆత్మ ప్రతిపత్తేః - యేషాం పున ర్నిపుణ మతీనాం న అజ్ఞాన సంశయ విపర్యయ లక్షణః పదార్థ విషయః ప్రతిబంధోస్తి తే శక్నువంతి సకృదుక్త మేవ వాక్యార్థ మనుభవితుం -

సత్యమేవం యు జ్యేత యది కస్యచి దేవం ప్రతిపత్తి ర్భవేత్ - నజ్ఞాన విషయః నాప్యాకారవాన్ ఆత్మా ఇష్యతే క్వచిత్ - తస్మాత్ ఆత్మాకారం జ్ఞానమితి అనుపపన్నం - కథం తర్హి ఆత్మనో జ్ఞానం - సర్వం హి య ద్విషయం యద్ జ్ఞానం తత్తదాకారం భవతి - నిరాకారశ్చ ఆత్మా ఇత్యుక్తం - జ్ఞానాత్మనో రుభయో ర్నిరాకారత్వే కథం తద్భావనా నిష్ఠాచ -న - అత్యంత నిర్మలత్వాతి స్వచ్ఛత్వాతి సూక్ష్మత్వో ప పత్తే రాత్మనః - బుద్ధేశ్చ ఆత్మవత్ నైర్మల్యాద్యుపపత్తేః ఆత్మ చైతన్యా కారా భాసత్వోపపత్తిః -

అవిద్యా కల్పిత నామరూప విశేషాకారా పహృత బుద్ధీనా మత్యంత ప్రసిద్ధం సువిజ్ఞేయం అత్యాసన్న తర మాత్మ భూత మపి అప్రసిద్ధం దుర్విజ్ఞేయం అతిదూర మన్యదివచ ప్రతిభాతి అవివేకినాం - తస్మాత్ బాహ్యాకార భేద బుద్ధి నివృత్తి రేవ ఆత్మ స్వరూపా వలంబన కారణం - నహి ఆత్మా నామ కస్యచిత్క దాచి దప్రసిద్ధః - అప్రసిద్ధే హితస్మిన్ ఆత్మని స్వార్థాః సర్వాః ప్రవృత్తయః వ్యర్థాః ప్రసజ్యేరన్ -

నచ దేహా ద్యచేత నార్థత్వం శక్యం కల్పయితుం - నచ సుఖార్థం సుఖం దుఃఖార్థం వా దుఃఖం - ఆత్మావగ త్యవసానార్థత్వాత్ సర్వ వ్యవహారస్య - తస్మాత్ యధా స్వదేహాస్య వరిచ్ఛేదనాయ ప్రమాణాంతరాపేక్షా తతోపి ఆత్మనః అంతరతమత్వాత్ తదవగతిం ప్రతి న ప్రమాణాంతరాపేక్షా - ఇతి ఆత్మ జ్ఞాన నిష్ఠా వివేకినాం సుప్రసిద్ధా -

యేషా మపి నిరాకారం జ్ఞాన మప్రత్యక్షం తేషా మపి జ్ఞానవశేనైవ జ్ఞేయా వగతి రితి జ్ఞాన మత్యంత ప్రసిద్ధం సుఖాది వదేవ ఇత్యవగంతవ్యమ్ - అప్రసిద్ధం చేత్ జ్ఞానం జ్ఞేయ వత్ జిజ్ఞాస్యేత - యథా జ్ఞేయం ఘటాది లక్షణం జ్ఞానేన జ్ఞాతా వ్యాప్తుమిచ్ఛతి - తథా జ్ఞాన మపి జ్ఞానాంతరేణ జ్ఞాతవ్య మాప్తు మిచ్ఛేత్ - నచైత దస్తి - అత్యంత ప్రసిద్ధం జ్ఞానం జ్ఞాతాపి అత ఏవ ప్రసిద్ధ ఇతి - తస్మా దాత్మ జ్ఞానే యత్నో న కర్తవ్యః - కింతు అనాత్మని ఆత్మ బుద్ధి నివృత్తా వేవ -

అనాత్మేతి దేహేంద్రియాది రేవ ఆత్మ ని అధ్యా రోపితః అవిద్యయా - అయమేవ మిథ్యాత్మేతి గీయతే - యద్యేవం శరీర మాత్ర నియంత్రిత ఆత్మా తదా తతో బహిః భూత భౌతికా దయ స్సర్వే పదార్థాః చేతనా చేతన లక్షణాః గౌణాత్మా సంవృత్తః - ద్వయోరపి మిథ్యాత్మైవ మూల మనర్థస్య - యది దేహేంద్రియాది సంఘాత ఏవాహ మితి తేన తాదాత్మ్యం నస్యాత్ తదానః ఆత్మా స్వేచ్ఛయా అప్రతి బంధేన అంతర్యథా తథా బహిరపి దేహా దస్మాత్ వ్యాప్తుం శక్నుయాత్ - తదానీం బహి ర్వ్యస్తి గౌణాత్మా సోపి మమాత్మనైవ ఆక్రాంతత్వాత్ స స్వయమేవ ప్రవిలీయతే - అత ఏవ మిథ్యాత్మైవ ఆదౌ నాశ ముపగమితవ్యః - తత్కథ మితి చేన్న అధ్యారోపిత జ్ఞానం తన్నివారకం - తస్య అద్యైవ విద్యమానత్వాత్ - నాపి తద్విశిష్టం జీవాత్మ జ్ఞానం - అధ్యారోపా నపాయాత్ -

తర్హి కిం లక్షణం తద్ జ్ఞాన మభిప్రేతం - ప్రత్యగాత్మ జ్ఞానమితి బ్రూమః - తచ్చ న దేహేంద్రియాది అధ్యారోపణా - నచ తద్విశిష్టః జీవాత్మా - అపితుం ద్వయోస్తయో ర్యదధిష్ఠానం పరిశుద్ధ ఆత్మా తస్యప్రత్యగాత్మనః జ్ఞానం దేవ - అధిష్ఠాన జ్ఞానమేవ జ్ఞానం నామ - తది దానీమపి విద్యతేనః - దేహేంద్రియాదిషు వర్తమానే ష్వపి అనువర్తత ఏవ - కథం - తేషాం సర్వేషాం ఉపలబ్ధ్యయ త్తేషాం ప్రమాణ భూతం తదేవ తత్ - తథాహి తాదృగ్ జ్ఞాన స్వరూపా స్సంత ఏవ వయ మిదానీ మపి ఆపాద మస్తక మిదం శరీరం తస్మిన్ ప్రతిక్షణం స్పందమానం హృదయం తతోభ్యంతరం మనః - తస్మిన్ మనసి అనుక్షణం జాయమానా నానావిధా ఆలోచనాః కత్సు మేత త్ప్రమేయజాతం ప్రమాణ స్థానే వర్తమానా ఏవ ఉపలభామహే ఇతి క్షణ కాలం భావయతా మస్మాక మేతన్న అవిదితం కింతు సువిదిత మేవ -

కింతు తదిదం జ్ఞాన మస్మాకం స్వభావసిద్ధ మపి అనాద్య విద్యా వశా ద్విస్మృత వంతః - తతశ్చ సిద్ధ మపిత ద పూర్వం సాధయితవ్యం ఆసీత్ - భంగ్యంతరేణోచ్యమానే నసర్వాత్మనా సాధన మిదం కింతు సిద్ధ సాధనం మంతవ్యం - నవయ మారోపిత దేహేంద్రియాదయః - నచతద్విశిష్ట జీవ లక్షణాః - కింతు త దధి ష్ఠానభూతా ఏవేతి సచ్చిన్మాత్ర రూప మధిష్ఠాన మేవ ప్రత్యభిజానీమ - ఏత త్ప్రత్యభిజ్ఞాన మేవ వస్తుతః

ఆత్మ జ్ఞాన మస్మాభి రభిప్రేయతే - ఆత్మ స్వరూప విస్మృతి రనర్థ కరీ యస్మా త్తస్మాత్ తదీయా స్మృతి రేవ తస్యా భేషజమ్ - ఆత్మైవ అధిష్ఠాన మేతేషాం సర్వేషాం శరీరేంద్రియా దీనా మితి యదా స్మర్యతే తదా తద్బలేన అనాత్మరూప దేహేంద్రియా దీనాం నిరాకరణం సుఖేన శక్యతే కర్తుం - యత స్స ఏవాత్మా ఆస్పద మేతేషాం - అతస్తదాస్పదా ఏవైతే నిరాకృతాః పునస్తదాత్మ నైవ సంపద్యంతే యేన ఆత్మ చైతన్య స్య నకశ్చి దవ రోధో భవిష్యతి - తచ్చ ఆస్పద మథవా అధిష్ఠానం నక్వచి దన్వేష్టవ్యం నాపి కుతశ్చి దాహర్తవ్యం - ప్రత్యుత అస్మత్స్వరూపమేవ నిత్యసిద్ధం అహ మస్మీతి ప్రత్యక్షత ఏవాను భూయమానం -

యద్యేవం కు తో యత్న ఇతి చే దుచ్యతే - జన్మత ఏవేదం శరీర మేవాహ మితి అభిమానః సంజాతః - స చ అస్య శరీరారంభ కస్య ప్రారబ్ధ కర్మణః ఫలం - నియత ఫలత్వాత్తస్య సమ్యగ్ జ్ఞాన ప్రాప్తా వపి అవశ్యం భా వినీ ప్రవృత్తిః వాఙ్మనః కాయానా మితి కిము వక్తవ్యం జ్ఞాన ప్రాప్తయే యత మాన స్య సాధకస్య విషయే - లబ్ధవృత్తేః కర్మణో జ్ఞానాపేక్షయా బలీయ స్త్వం ముక్తేష్వాది ప్రవృత్తి వత్ - తేన పక్షే ప్రాప్తం జ్ఞాన ప్రవృత్తి దౌర్బల్యం -

తస్మాత్ త్యాగ వైరాగ్యాది సాధన బలావలంబేన ఆత్మ విజ్ఞాన స్మృతి సంతతి ర్నియంత వ్యా భవతి - నత్వపూర్వా కర్తవ్యా - ప్రాప్తత్వాదేవ ఆత్మ

చైతన్యస్య – ప్రాప్తమపి ప్రారబ్ధ రూపేణ అవిద్యా దోషేణ తిరస్కృతత్వా త్పున రావిష్కరణాయ యత్నః కర్తవ్యః – సచ ఆత్మ స్మృతి ప్రతిలంభ ఏవ – ఏవం భూతా స్మృతి రుపలబ్ధవ్యేతి నియమ విధ్యర్థాన్యేవ ఉపనిషద్వాక్యాని విజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాంకుర్వీతేతి – తత్ర విజ్ఞాయేతి ఆత్మ స్మృతిః ప్రజ్ఞాన మితి త దీయస్మృతి సంతాన కరణ మితి వివేకః –

సత్యమేవం యుజ్యేత యది కస్యచి దేవం ప్రతి పత్తి ర్భవేత్ – బలవతీహి ఆత్మనో దుఃఖిత్వాది ప్రతిపత్తిః – అతో న దుఃఖిత్వా ద్యభావం కశ్చి త్ప్రతిపద్యతే ఇతి చేత్ – న – దేహా ద్యభిమానవత్ దుఃఖిత్వా ద్యభిమానస్య మిథ్యాభిమాన త్వోపపత్తేః – దేహా దివ దేవ చైతన్యాత్ బహి రేవ ఉపలభ్య మానత్వా ద్దుఃఖిత్వాదీనాం – తస్మాత్ సర్వదుఃఖాదివి నిర్ముక్తైక చైతన్యాత్మకో హ మిత్యేష ఆత్మాను భవః – నచైవ మాత్మాన మను భవతః కించి దన్య త్కృత్య మవ శిష్యతే –

యస్యతు నైషోనుభవో ద్రాగివ జాయతే తం ప్రతి అనుభవార్థ ఏవ ఆవృత్త్యభ్యుపగమః – దర్శన పర్యవసి తత్వాత్ శ్రవణా దీనాం – దర్శనావ సానానిహి శ్రవణా దీని ఆవర్త్యమానాని దృష్టార్థాని భవంతి – యథావ ఘాతా దీని తండులాది నిష్పత్తి పర్యవసానాని తద్వత్ – నహి సమ్యగ్దర్శనే కార్యే నిష్పన్నే యత్నాంతరం కించిత్ శాసితుం శక్యం – సమ్యగ్దర్శన మేవ సంప్రసాద ఇత్యభి ధీయతే – సమ్య క్ప్రసీదత్యాత్మా ఇతి – యద్వైవాత్మా

ఏవం సంప్రసన్నః దేహేంద్రియాది సర్వం ప్రవిలాప్య సర్వత్ర ప్రత్యక్షీ భవతి తదా అయం పురుషః అస్మాత్ శరీరాత్ సముత్థాయ పరం జ్యోతి రుప సంపద్య స్వేన రూపేణ అభినిష్పద్యతే ఇతి శ్రూయతే - స్వేన రూపేణ యద్వైవాభి నిష్పద్యతే తదా ముక్త ఇత్యుచ్యతే పుమాన్ - కింత్వత్ర సంశయః - స్వరూప మాత్రేణ చే దభినిష్పత్తిః పూర్వాస్వపి అవస్థాసు స్వరూపాన పాయాత్ విభావ్యేత - తస్మాత్ విశేషేణ కేన చి ద్భవితవ్యం ముక్తావస్థాయాం-

మైవం - స్వేన రూపేణ ఇతి స్వశబ్దాత్ కేవలేనాత్మనా ఆవిర్భవతి న ధర్మాంతరేణ - కః పున ర్విశేషః పూర్వాస్వవస్థాసు ఇహచ స్వరూపానపాయ సామ్యేసతి - అత ఆహ - యోత్ర అభినిష్పద్యత ఇత్యుక్తః స సర్వబంధ వినిర్ముక్తః శుద్ధే నైవాత్మనా అవతిష్ఠతే - పూర్వత్రతు అవస్థాత్రయ కలుషితే నాత్మనా ఇత్యయం విశేషః - అపిచ జ్యోతిరితి ఆత్మైవాత్ర జ్యోతి శ్శబ్దేన ఆవేద్యతే ప్రకరణాత్ - ప్రకృతే పరస్మిన్నాత్మని న అకస్మాత్ భౌతికం జ్యోతిః శక్యం గ్రహీతుం - ప్రకృత హానాప్రకృత ప్రక్రియా ప్రసంగాత్ -

ఫలత్వ ప్రసిద్ధి రపి మోక్షస్య బంధ నివృత్తి మాత్రాపేక్షా - న అపూర్వ జననాపేక్షా - యదభి నిష్పద్యత ఇతి ఉత్పత్తి పర్యాయత్వం తదపి పూర్వావస్థా పేక్షం యధారోగ నివృత్తౌ అరోగః అభినిష్పద్యత ఇతి తద్వత్ - చైతన్య మేవ అస్య ఆత్మనః స్వరూప మితి తన్మాత్రేణ అభినిష్పత్తి ర్యుక్తా - ముక్తి రపీయం ద్విప్రకారా - జీవన్ముక్తిః విదేహ ముక్తి రితి - తస్య తావదేవ

చిరమితి క్షేపకరణా దసౌ జీవన్ముక్తిః యావద్దేహ పాతం జ్ఞానినా ప్రతి పాలయిత వ్యా - తతః పశ్చాద్యా ప్రాప్యతే సా విదేహ ముక్తిః - జీవత ఏవ కథం సా ముక్తిరితి నచోదయితవ్యం - సత్యపి శరీరా ద్యుపాధౌ తద ప్యాత్మ స్వరూపేణైవ అనుసందధానస్య న తే న ప్రతిబధ్యతే తస్య జ్ఞానం - ప్రత్యుత తస్యైవ విభూతి స్సంపద్యతే - అన్యధా జీవతః కస్యచి న్ముక్తి ర్న భవతీతి భణ్యేత - తధాసతి జ్ఞానినః అజ్ఞానినశ్చకో విశేషః యదా ప్రారబ్ధావ సానే ఉభా వపి మృత్యు ముఖం ప్రవిష్టా వితి ప్రశ్నస్య నాస్తి సమాధానం -

అధయా విదేహ ముక్తి స్సా దేహ పాతానంతర మవశ్యం భవిష్యతి జీవన్ముక్తస్య - తదేవోచ్యతే శాస్త్రేణ విముక్తశ్చ విముచ్యత ఇతి - తత్ర విముక్త ఇతి పూర్వం జీవన్ముక్తో భూత్వా విముచ్యత ఇతి పశ్చా ద్విదేహ ముక్తో భవిష్యతీతి వివేక్తవ్యం - విదేహ ఇత్యస్యాపి ప్రకృతం వర్తమానం దేహ ము త్సృజ్య ఇతి నాయమర్థః - కుతః - దేహ వియోగస్తు జ్ఞానినః అజ్ఞాని నశ్చ ద్వయో రపి సమాన ఏవ అవసానే - తధాసతి అయం జీవన్ముక్తో జ్ఞానీతి కోవిస్రంభః - కథం నిర్ణయః క్రియతే - తస్మాత్ విదేహ ఇత్యస్య అస్య వర్తమానస్య దేహస్య పాతే సతి నపున ర్దేహాంతరం ప్రాప్నోతి - అపితు అశరీరాఖ్యాం శాశ్వతీం ముక్తిమేవ భజిష్యతే ఇతి అర్థో వక్తవ్యః - ఇతి శాస్త్రం -

అథ ముక్తస్య వ్యవహారః కీదృశో భవతీతి ప్రశ్నః - కిం తూష్ణీ మేవ అవతిష్ఠతే కింవా సకేనాపి వ్యాపారేణ వ్యాపృతో భవతి - అత్ర మత భేదోస్తి ఆచార్యాణామ్ - ఔడులోమి రాచార్య స్తావ దేవం మవ్యతే - ముక్త స్య యద్యపి నిత్యముక్తస్య పరమేశ్వర స్యైవ మాయా శక్తి ర్వశంవదా సంపద్యతే - సత్యకామ సత్య సంకల్పా దయ స్తస్య వస్తు స్వరూపేణైవ ధర్మా ఉచ్యంతే సత్యాః కామా అస్యేతి - తథాపి ఉపాధి సంబంధా ధీనత్వా త్తేషాం నచైతన్య వత్ స్వరూపత్వ సంభవః - అనేకాకారత్వ ప్రతిషేధాత్ - అత ఏవ జక్షణాది సంకీర్తన మపి దుఃఖాభావాభిప్రాయం స్తుత్యర్థ మాత్మరతి రిత్యాదివత్ - నహి ముఖ్యాన్యేవ రతి క్రీడా మిథునా న్యాత్మని శక్యంతే వర్ణయితుమ్ - ద్వితీయ విషయత్వాత్ తేషాం - తస్మా న్నిరస్తాశేష ప్రపంచేన ప్రసన్నేవ అవ్యపదేశ్యేన బోధాత్మనా అభినిష్పద్యతే ఇతి -

ఏవ మపి వ్యవహారాపేక్షయా బ్రాహ్మస్య ఐశ్వర్యస్య అప్రత్యాఖ్యానాత్ అవిరోధ ఇతి బాదరాయణ ఆచార్యః - తాన్యపి ఆకార విశేషతః అసృతం స్వతః సన్మాత్ర రూపతయా సత్యం - బాహ్య విషయ భోగవ దశుద్ధిరహి తత్వాత్ నిరతి శయ సుఖా స్సత్యాశ్చ భవంతి సత్సత్యాత్మ ప్రతిబోధేపి - రజ్జ్వా మిప కల్పితా స్సర్పాదయః సదాత్మ స్వరూప తామేవ ప్రతిపద్యంతే-

ప్రతిషిద్ధ సర్వవిశేషస్యాపి బ్రహ్మణః సర్వశక్తి యోగః సంభవతి - పరమేశ్వరా ధీనా త్వియం ప్రాగవ స్థా జగతః అభ్యుపగమ్యతే న స్వతంత్రా

సాశక్తిః - సా చ అవశ్యా భ్యుపగంతవ్యా - అర్థవతీ హిసా - నహి తయా వినా పరమేశ్వరస్య స్రష్టృత్వం సిధ్యతి - శక్తి రహితస్య తస్య ప్రవృత్త్యనుప పత్తేః - అవిద్యాత్మికాహి బీజశక్తిః అవ్యక్త శబ్ద నిర్దేశ్యా పరమేశ్వరాశ్రయా మాయా ప్రకృతి రిత్యపి గీయతే - ముక్తస్యాపి పరమేశ్వర స్వరూపత్వా త్తస్యాపి సా శక్తి రధీనా భవతీతి న ఆశ్చర్యం -

యే పున రవిద్యావశా దస్యాః శక్తే ర్దూర మపకృష్టాః అస్మా దృశాః పామరా జనా స్తేషాం సార్వత్రి కీ చితిః స్థి తిశ్చ నాస్తీతి కష్ట మిదం ఖలు వర్తతే యత్ స్వాత్మస్థాః శక్య ప్రాప్తా అపి త ఇమే సత్యాః కామా అనృతాపిధానాః - తన్ని మిత్తం సత్యానాం కామానాం ప్రాప్తి రితి అపిధాన మివ అపి ధానం - యస్మా దస్యజంతోః పుత్రో భ్రాతా వా ఇష్టః ఇతః అస్మా ల్లోకా త్ప్రైతి మ్రియతే - తమిష్టం పుత్రం భ్రాతరం వా స్వహృదయాకాశే విద్యమాన మపి ఇహ పున ర్దర్శనాయ ఇచ్ఛన్నపి నలభతే -

అథపున ర్యే చాస్య విదుషః జంతో ర్జీవాః ప్రేతా వా యచ్చాన్య దిహ లోకే వస్త్రాన్న పానాది రత్నాని వావస్తు ఇచ్ఛ న్న లభతే - తత్సర్వ మత్ర హృదయా కాశాఖ్యే బ్రహ్మణి గత్వా యథో క్తేన విధినా విందతే లభతే - యస్మా దత్ర హార్దాకాశే అస్య యథోక్తా స్సత్యాః కామా వర్తంతే - యథా హిరణ్య నిధిం నిహితం భూమేర ధస్తాత్ అక్షేత్రజ్ఞా నిధి శాస్త్ర మజానంతః నిధే రుపర్యుపరి సంచరంతోపి నిధిం నవిందేయుః శక్యవేదనా అపి -

ఏవ మేవ అవిద్యా వత్యః సర్వా ఇమాః ప్రజాః యథోక్తం హృదయాకాశాఖ్యం బ్రహ్మలోకం (బ్రహ్మైవ లోకం) అహ రహ ర్గచ్ఛంత్యోపి సుషుప్త కాలే న విందంతి - నలభంతే ఏషోహం బ్రహ్మ లోక మాపన్నో స్మీతి - స్వరూపా ద విద్యాది దోషై ర్దూరమప కృష్టాః - అతః కష్టమిదం వర్తతే జంతూనాం యద్ స్వాయత్త మపి బ్రహ్మ నలభ్యతే -

ఏవం విత్ హృద్యయ మాత్మేతి భావయన్ ప్రత్యహం స్వర్గం లోకం హార్దం బ్రహ్మ ప్రతిపద్యతే - విద్వా నవిద్వాంశ్చ యద్యపి సుషుప్తే సత్సంపద్యతే తథాప్యేవం విదేవ బ్రహ్మ ప్రతిపద్యతే - సంకల్ప మూలాహి లోకాః సదీక్షా భినిర్వృత్త తేజో బన్న మయత్వాత్ - ప్రత్యగాత్మన ఉత్పత్తిః - ప్రలయః తత్రైవ స్థితిశ్చ - తస్మాత్ మానసానాం బాహ్యా నాం చ విషయాణాం నానృతత్వం కదాచి దపి స్వాత్మని సంభవతి -

నను స్వప్నే దృష్టాః ప్రతిబుద్ధస్య అనృతా భవంతి విషయాః - సత్యమేవం - జాగ్రద్బోధాపేక్షం తు తదనృతత్వం న స్వతః - తథా స్వప్న బోధాపే క్షంచ జాగ్ర ద్దృష్ట విషయానృతత్వం న స్వతః - విశేషాకార మాత్రంతు సర్వేషాం మిథ్యాప్రత్యయ నిమిత్త మితి - వాచారంభణం వికారః త్రీణి రూపాణీత్యేవ సత్యమితి - తాన్యపి ఆకార విశేషతో నృ తం నస్వతః - స్వత స్సన్మాత్ర రూప తయా సత్యం - ప్రాక్సదాత్మ ప్రతిబోధాత్ స్వవిషయేపి సర్వం సత్యమేవ స్వప్న దృశ్యా ఇవ ఇతి న కశ్చి ద్విరోధః -

తస్మా న్మానసా ఏవ బ్రాహ్మ లౌకికాః అరణ్యాదయః సంకల్ప జాశ్చ పిత్రాదయః కామాః - బాహ్యా విషయ భోగవ దశుద్ధి రహితత్వాత్ శుద్ధ సత్త్వ సంకల్ప జన్యా ఇతి నిరతిశయ సుఖాఃసత్యాశ్చ ఈశ్వరాణాం భవంతి - సత్యాత్మ ప్రతిబోధేపి రజ్జ్వామివ కల్పితాః సర్పాదయః సదాత్మ స్వరూపతా మేవ ప్రతిపద్యంత ఇతి సదాత్మనా సత్యా ఏవ భవంతి -

సర్వాత్మనః సర్వఫల సంబంధోప పత్తే రవిరోధాత్ - మృద ఇవ సర్వ ఘట కరక కుండా ద్యాప్తిః - నను సర్వాత్మత్వే దుఃఖసంబంధోపి స్యాత్ - న - దుఃఖస్యాత్మత్వోప గమా దవిరోధః - ఆత్మన్యవిద్యా కల్పనా నిమిత్తాని దుఃఖాదీని - సాచా విద్యా అశరీరాత్మైకత్వ స్వరూప దర్శనేన దుఃఖ నిమిత్తా ఉచ్ఛిన్నేతి తదా శంకా న సంభవతి - శుద్ధ సంకల్ప నిమిత్తానాం తు కామానాం ఈశ్వర దేహసంబంధః సర్వభూతేషు మాన సానామితి - పర ఏవ సర్వసత్త్వోపాధిద్వారేణ భోక్తేతి సర్వా విద్యాకృత సంవ్యవహారాణాం పర ఏవాత్మా ఆస్పదం - నాన్యోస్తీతి వే దాంత సిద్ధాంతః - సంకల్ప బలా దేవ చైషాం యావ త్ప్రయోజనం స్థైర్యోపపత్తిః - ప్రాకృత సంకల్ప విలక్షణ త్వాత్ ముక్త సంకల్పస్య - ఉక్తంహి పారమార్థిక స్వరూపా భ్యుపగ మేపి వ్యవహారాపేక్షయా బ్రాహ్మస్య ఐశ్వర్యస్య అప్రత్యా ఖ్యానా దవిరోధం బాదరాయణ ఆచార్యో మన్యతే - ఇతి - ప్రతిషిద్ధ సర్వ విశేషస్యాపి బ్రహ్మణః సర్వశక్తి యోగః సంభవతీత్యపి ఉక్తమేవ -

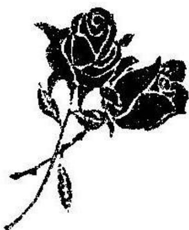
ఏతా వతా కిముక్తం భవతి – తాదృశస్యాతి విలక్షణస్య దేశకాలాభ్యా మపరా మృష్టస్య అనంతస్య అపారస్య సర్వాత్మ భావస్య మోక్ష స్యావాప్తయే ప్రయతి తవ్యం సర్వేణాపి మనుష్య జన్మనా – న నిరర్థకేన లోక వ్యవహారేణ నాపి వాకో వాక్య రూపేణ అకించిత్కరేణ తత్త చ్ఛాస్త్ర ప్రపంచేన కాలక్షేపః కర్తవ్యః – అల్పా దల్పీయా నయం జీవిత కాలః మనుష్యాణాం – తస్మా దిహ జీవన్నేవ శక్త స్సన్ ప్రాక్ శరీరస్య విస్రంసనాత్ సంసార బంధ నా దాత్మానం విమోచయితుం సర్వధా యత్న మాతిష్ఠేత – అవశ్యమాత్మాయం సర్వాత్మేతి వేదితవ్యః – నచేత్ విదితవాన్ వృధైవేదం బుద్ధి జీవినా మస్మాకం జన్మ – అపిచ మహతీ జన్మ జరా మరణాది ప్రబంధా విచ్ఛేద లక్షణా సంసార గతిః –

యధా ఆదర్శే ప్రతిబింబ భూత మాత్మానం పశ్యతి లోకః అత్యంత వివిక్తం తధా ఇహ స్వబుద్ధౌ ఆదర్శవత్ నిర్మలీ భూతాయాం వివిక్త మాత్మనో దర్శనం భవతి – తస్మిన్ సర్వాత్మ భూతే స్వాత్మని సర్వం ప్రవిలాప్య నామరూప కర్మత్రయం యన్మిధ్యా జ్ఞాన విజృంభితం క్రియాకారక ఫల లక్షణం స్వాత్మయధాత్మ్య దర్శనేన స్వస్థః ప్రశాంతః కృత కృత్యో భవతి యతః అత స్తద్దర్శనార్థం అనాద్య విద్యా ప్రసుప్తా ఉత్తిష్ఠత – ఆత్మ జ్ఞానాభిముఖా భవత – ఉపగమ్య ప్రకృష్టా నాచార్యాన్ తదుప దిష్టం సర్వాంతర మాత్మానం అహ మస్మీతి నిబోధత అవగచ్ఛత – నహ్యు

పేక్షితవ్యం - నహి శరీర పాత కాలే శక్యతే కించి త్సం పాదయితుం స్వాతంత్ర్యాభావాత్ - తస్మా దత్రైవ ఉపనిషద్వి హితోపాయే యత్న పరై ర్భవితవ్యం - నహి తద్విహి తోపా యానుసేవనం ముక్త్వా ఆత్యంతికః అస్యానర్థస్య ఉపశమోపాయః అస్తి -

కోసా వుపాయ ఇతి సూత్రప్రాయేణ ఉచ్యతే అసకృదుక్తోపి సాధకానా మాగ్రహోత్పాదనాయ - చిన్మాత్ర మాత్మనో లక్షణ మాదౌ భావయేత్ - తేన చైతన్యే న యథా బాహ్యం వస్తు జాతమేవ మిహ శరీర సంఘాత మపి విషయతయా పశ్యేత్ - తథా పశ్యన్ శరీరస్థితిం యథా తథా సర్వస్యాపి పదార్థ జాతస్య స్థితి మపి ఆత్మన ఏవ చైతన్యస్య స్థితిం మన్వీత - ఏవం మన్య మానస్య తదా అంత ర్బహి స్సర్వత్రాపి ఆత్మైవ అభివ్యాప్య వర్తత ఇతి ప్రత్యభిజ్ఞా సర్వాత్మ భావ లక్షణా జాయతే - యేన సర్వత్రాహ మేవ న శరీర మాత్ర నియంత్రిత ఇతి ఆత్మానుభూతి రప్రతిబంధేన భవిష్యతి - యశ్చ శరీరాది నామరూప ప్రతిబంధః సోపి ఆత్మ సత్తాయా విభూతి స్సంపత్స్యత ఇతి జీవత ఏవ ఏవం మన్యమానస్య ముక్తి రుపపద్యత ఏవ - ఏషైవ శరీర పాతానంతర మప్యను వర్తతే తదా శరీరాదే రాత్మ సత్తాయా విభూతి రేవేతి దర్శనా దితి సర్వమవ దాతమ్ -

ఓమ్

శాంతిః శాంతిః శాంతిః

